

Reasons for the Failure of Agricultural Extension Using Grounded Theory (Case Study: Lorestan Agricultural Jihad)

MASOUD YAZDANPANAHI^{1*}, FATEMEH RAHIMI FEYZABAD²

1, Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agricultural Engineering and Rural Development, Agriculture Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Ahvaz, Iran

2, PhD. Student of Agricultural Extension, Faculty of Agricultural Engineering and Rural Development, Agriculture Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Ahvaz, Iran

(Received: Nov. 21, 2018- Accepted: Mar. 9, 2019)

ABSTRACT

Agricultural extension has become an important structural policy tool to help farmers to be more competitive in the world market. Extension activities are being pulled in many directions and a wide range of activities. However although public extension organizations are common in developing counties, they are often their effectiveness is limited by many deficiencies and challenges and extension system as failing. So, the extension organization has not succeeded and the current extension model needs to be reformed. Therefore, in this research, we have tried to study the causes of the failure of agricultural extension through Classical Grounded Theory (CGT). In this regard, the statistical population of the study was members of the Khorramabad Agricultural Jihad and opinion leaders in the Khorramabad which were selected by purposeful sampling (15 persons). In the correct study, the result of coding collected data in different ways such as interview, observation and documents, which led to extract of 90 concepts and 15 categories. The results showed that categories "lack of attention to the agricultural sector", "executive policies", "economic factors", "structural weaknesses", "management weaknesses", "lack of technical and personal knowledge of experts", "The weakness of the system of higher education" and "weakness in facilities" were the reasons for the failure of agricultural extension. Strategic categories also include "reviewing the training of experts and empowering them," "focusing on farmers' wants and needs," "providing effective planning and plans", "monitoring and accountability", "occupational safety" and "balance between the pillars of extension". In this regard, suggestion following is forwarded, the categories of the training of experts their and empowerment, which in this regard suggested that mid-career training classes in order to update the knowledge of the staff and increase their knowledge and skills, they should be held.

Keywords: Agricultural Extension, Failure, Grounded Theory, Khorramabad

Extended Abstract

Objectives

The goals of agricultural extension include transferring information from the global knowledge base and from local research to farmers, enabling them to clarify their own goals and possibilities, educating them on how to make better decisions, and stimulating desirable agricultural development. Thus, extension services provide human capital-enhancing inputs, including information flows that can improve rural welfare. However, in developing countries agricultural extension services unable to cope with the dynamic demands of farmers and a recent worldwide review in this countries refers to agricultural extension services as "failing" and "moribund." In "disarray or barely functioning at all. Therefore, the purpose of this study this study is to investigate the causes of the failure of agricultural extension services through Classical Grounded Theory (CGT) Iran.

Methods

This study adopted Grounded Theory approach because it is ideally suited to construct a data-based theory that can be used as a basis for future research. In this study, participants were members of the Khorramabad Agricultural Jihad and opinion leaders in the Khorramabad which were selected by purposeful sampling (15 persons). After collecting data using the interview, the analysis process was adopted according to the Classical Grounded Theory procedure. In the current study, the result of coding collected data in different ways such as interview, observation and documents which led to extract, 90 concepts and 15 categories. Finally, the theory was based on the close relationship between the categories.

Results

The first step of data analysis was open coding. In this step, interviews were transcribed and were coded by hand manner. The result of open coding was extraction of 90 concepts and 15 categories. The results of this step showed that categories "lack of attention to the agricultural sector", "executive policies", "economic factors", "structural weaknesses", "management weaknesses", "lack of technical and personal knowledge of experts", "The weakness of the system of higher education" and "weakness in facilities" were the reasons for the failure of agricultural extension. Strategic categories also include "reviewing the training of experts and empowering them," "focusing on farmers' wants and needs," "providing effective planning and plans", "monitoring and accountability", "occupational safety" and "balance between the pillars of extension".

The second and third steps are searching participants' main concern and later select the core category and naming it. Main concern and the core category was the causes of the failure of Agricultural extension Khorramabad.

The fourth step is selective coding. Simultaneously with validating participants' main concern and the core category, we went on to selective coding, which meant limiting coding to those variables that were related to the core category.

The Fifth step is theoretical coding. In this step, we discussed different ways of relating the concepts to each other and how it would be possible to put the participants' main concern in the model.

The sixth step is conceptual mapping and models. In this step we the first attempt to express key concepts of the theory and how they were related to each other. The main concern (the causes of the failure of Agricultural extension Khorramabad) was put in the middle to illustrate what was driving the participants to action.

Discussion

The agricultural extension services in developing countries to acts as effective institutions, they must 1) Emphasize on reviewing the training of experts and empowering them. Extension experts should possess core competencies such as knowledge, skills, attitudes and behaviors that help them attain excellence in their professions. Thus, extension must continue to succeed as a knowledge-based organization within an information-driven culture. Success and the ability to thrive as a knowledge-based organization is dependent upon creativity and innovation of extension agents. If implemented successfully, there are a multitude of benefits for an organization.

2) Agricultural extension must pay attention to farmers' wants and needs. Extension services will be sustainable if they follow a farmer-centered (demand-driven) approach, encourage participation of farmers and other stakeholders in extension processes (participatory), and involve

NGOs and farmer cooperatives as extension service providers (pluralistic). Thus, scholars have highlighted the need for active participation of farmers in extension processes, including decision making, so that farmers can voice their needs and can demand and get programs that they deem appropriate. Because, agricultural extension activities are mainly based on voluntary participation. Therefore, the wants and needs of farmers have to be taken into consideration. In most cases, if the extension services are not adapted to the cases of farmers correctly, failure becomes inevitable.

3) Providing effective planning and plans is one of the ways to successfully extension agriculture. "Program planning, implementation and evaluation emerged as significant predictors of performance" of extension professionals extension. Thus, extension professionals not only have to understand planning and do planning within their organizations, they also have to facilitate their clients in doing the same.

4) Monitoring and accountability of extension organizations is another way of agricultural extension success. To deliver extension programs effectively, extension organizations need to function well. Extension professionals should therefore establish structure, organize processes, develop and monitor resources, and lead change to obtain extension outcomes effectively and efficiently.

5) Occupational safety is one of the strategies to agricultural extension success. Indeed, occupational safety among experts and managers of agricultural extension in turn impacts on the work ethic of them, motivating them to do agricultural extension activities and thus lead to agricultural extension success.

6) Interdependence between education, extension and research is widely recognized. Indeed, there are poor links between, education, research and extension programs, the results of research are not turned into productivity gains by extension services. Thus the balance between education, extension and research leads to the success of agricultural extension services.

دلایل عدم موفقیت ترویج کشاورزی با استفاده از تئوری بنیانی (مورد مطالعه: جهاد کشاورزی استان لرستان)

مسعود یزدان پناه^{۱*}، فاطمه رحیمی فیض آباد^۲

۱، دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده مهندسی زراعی و عمران روستایی، دانشگاه علوم

کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، اهواز، ایران

۲، دانشجوی دکتری گروه ترویج کشاورزی، دانشکده مهندسی زراعی و عمران روستایی، دانشگاه علوم

کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، اهواز، ایران

(تاریخ دریافت: ۹۷/۸/۳۰ - تاریخ تصویب: ۹۷/۱۲/۱۸)

چکیده

ترویج کشاورزی ابزار سیاسی ساختاری مهمی در کمک به کشاورزان برای رقابت در بازار جهانی است. خدمات ترویج و آموزش کشاورزی در بسیاری از جهات گسترش یافته‌اند و طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها را در بر گرفته‌اند. با این حال، اگرچه سازمان ترویج دولتی در کشورهای در حال توسعه متداول می‌باشد، اثربخشی فعالیت‌های ترویج به‌علت بسیاری از کاستی‌ها و وجود برخی چالش‌ها، پایین است و با شکست مواجه شده‌اند. بنابراین، در سازمان ترویج موفقیت حاصل نشده است و مدل ترویج کنونی به اصلاح نیاز دارد. از این‌رو، در این پژوهش سعی شده است به مطالعه‌ی دلایل عدم موفقیت ترویج با استفاده از تئوری بنیانی کلاسیک پرداخته شود. در این راستا، جامعه‌ی مورد مطالعه کارکنان جهاد کشاورزی و کشاورزان پیشرو در شهرستان خرم آباد بودند که از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند (۱۵ نفر) انتخاب شدند. در تحقیق حاضر نتیجه‌ی کدگذاری داده‌های گردآوری شده به شیوه‌های مختلف مصاحبه، مشاهده و اسناد و مدارک، استخراج ۹۰ مفهوم و ۱۴ مقوله بود. نتایج پژوهش نشان داد، مقوله‌های "کم توجهی به بخش کشاورزی"، "سیاست‌های اجرایی"، "عوامل اقتصادی"، "ضعف ساختاری"، "ضعف مدیریتی"، "به روز نبودن دانش فنی و فردی کارشناسان"، "ضعف نظام آموزش عالی" و "ضعف در امکانات" تحت عنوان دلایل عدم موفقیت ترویج دسته‌بندی شدند. مقوله‌های راهبردی نیز شامل "بازنگری در آموزش کارشناسان و توانمندسازی آن‌ها"، "توجه به خواست و نیازهای کشاورزان"، "ارایه برنامه‌ریزی و برنامه‌های اثربخش"، "نظارت و پاسخگویی"، "امنیت شغلی" و "تعادل بین ارکان ترویج" شدند. در این رابطه، از جمله پیشنهادهاى ارایه شده در راستای مقوله‌ی آموزش کارشناسان ترویج و توانمندی آن‌ها می‌باشد، که در این راستا پیشنهاد شده است که کلاس‌های آموزشی ضمن خدمت به‌منظور به‌روز نمودن علم کارکنان و افزایش سطح آگاهی و مهارت آن‌ها برگزار گردد.

واژه‌های کلیدی: ترویج کشاورزی، عدم موفقیت، تئوری بنیانی، خرم آباد

مقدمه

ترویج کشاورزی نقش مهمی در توسعه (Anderson & Feder, 2004; Rivera & Rasheed Sulaiman, 2009; Albore, 2018) به‌ویژه توسعه روستایی (Atsan et al., 2009; Albore, 2018) و توسعه کشاورزی (Ferroni & Zhou, 2012; Benson & Jafry, 2013; Rahimi Feyzabad & Yazdanpanah, 2014; Yazdanpanah & Rahimi Feyzabad, 2017) ایفا می‌کند و می‌تواند رفاه روستاییان را بهبود بخشد (Anderson & Feder, 2004; Yazdanpanah & Rahimi Feyzabad, 2015). همچنین، انگیزه و توانایی‌های فکری و تولیدی عامل انسانی و نیز توانمندی و مشارکت آن‌ها را در شکل‌ها و حرکت‌های عمومی ارتقاء می‌بخشد و کشاورزانی نوآور و توانمند را برای مقابله با چالش‌های جهانی به‌عنوان نسل آینده‌ی کشاورزی پرورش می‌دهد (karimi gougheri et al., 2018).

با این حال، در کشورهای در حال توسعه درجه موفقیت ترویج از یک کشور به کشور دیگر متفاوت است (Altalb & Filipek, 2016) و مطالعه پیش‌نگاشته‌ها نشان می‌دهد، عمدتاً ترویج موفق نبوده است (Mutimba, 2014). در واقع، نظام‌های ترویج کشاورزی، به خصوص در کشورهای در حال توسعه، به دلیل عدم اتخاذ رهیافت‌ها و راهبردهای توسعه‌ی خودجوش و درون‌زای مبتنی بر تحولات روز، با مسایل عدیده‌ای مواجه شده‌اند (Alizadeh et al., 2018). به‌گونه‌ای که متأسفانه بررسی‌های اخیر در سراسر جهان نشان می‌دهند، سیستم‌های ترویج دولتی با شکست مواجه شده‌اند و رو به زوال می‌باشند (Rivera et al., 2001; Mutimba, 2014). چرا که برخی مشکلات عمومی در سیستم ترویج دولتی و در محیط‌های اداری-سیاسی آن رخ داده است (Anderson & Feder, 2004) که اثربخشی ترویج، به منظور توسعه موفق بخش کشاورزی، مشروط به رفع این موانع خواهد بود.

در واقع، اگر چه در کشورهای در حال توسعه، سازمان‌های ترویج دولتی شایع می‌باشند، اثربخشی آن‌ها به علت بسیاری از کاستی‌های اداری، طراحی و همچنین وجود برخی چالش‌ها، پایین است (Anderson & Feder, 2004). به‌عبارت دیگر، تاثیر خدمات ترویج در کشورهای در حال توسعه همچنان اثربخش نمی‌باشد

(Lee et al., 2017). لذا، به اعتقاد بسیاری از محققان (Eicher, 2007; Rivera & Rasheed Sulaiman, 2009; Argabright et al., 2012; Babu et al., 2013; Benson & Jafry, 2013; Chowa et al., 2013; Wesley & Faminow, 2014; Lee et al., 2017; Albore, 2018) نیاز است جهت بهبود سیستم‌های ترویج، تغییراتی در ترویج کشاورزی ایجاد گردد.

در این رابطه، پیش‌نگاشته‌هایی در رابطه با دلایل شکست ترویج توسط محققان ارائه شده‌اند (Albore, 2018) و محققان مختلف (Marsh & Pannell, 2000; Anderson & Feder, 2004; Swanson, 2006; Eicher, 2007; Atsan et al., 2009; Rivera & Rasheed Sulaiman, 2009; Claire et al., 2010; Davis et al., 2010; Argabright et al., 2012; Hellin, 2012; Babu et al., 2013; Benson & Jafry, 2013; Chowa et al., 2013; Wesley & Faminow, 2014; Suvedi & Ghimire, 2015) به‌صورت مختلف این موضوع را مورد بررسی قرار داده‌اند. همچنین، مطالعات مختلفی به‌منظور شناسایی نقش، مشکلات و چالش‌های خدمات ترویج در مناطق مختلف انجام گرفته‌اند (Petrovic et al., 2010; Albore, 2018).

Marsh & Pannell (2000) معتقدند، عدم ارائه خدمات ترویجی بر اساس اصل مخاطب محور بودن، عدم توجه به تمرکززدایی، داشتن حداقل ارتباط با موسسات آموزشی، پایین بودن هزینه ترویج نسبت به تحقیق، وجود ارتباط ضعیف بین تحقیق و برنامه‌های ترویج، تبعیت از مدل خطی بالا به پایین و ضعف مدیریتی از عمده مسایل مربوط به بخش ترویج می‌باشند. به اعتقاد Anderson & Feder (2004) ترویج با مشکلاتی از جمله فقدان بودجه کافی در سیستم ترویج دولتی، ارزیابی ناکارآمد، فقدان نظارت، عدم پاسخگویی اثربخش به مشکلات حل نشده کشاورزان، کاستی‌های اداری و مربوط به طراحی سازمان ترویج و ارتباط ضعیف بین تحقیق و ترویج و رقابت این دو در کسب بودجه مواجه می‌باشد. Swanson (2006) معتقد است، تعهد منفی دولت نسبت به سیستم‌های ترویج و تحقیق دولتی، اختصاص بودجه بسیار کم توسط دولت به برنامه‌های ترویج، ماهیت بالا به پایین سیستم ترویج و اولویت سازمان ترویج به توزیع یارانه‌ها و نهاده‌هایی با هزینه پایین به جای برنامه‌ریزی اثربخش برنامه‌های ترویج از جمله مشکلات بخش ترویج می‌باشند. به اعتقاد

Argabright et al. (2012) معتقدند، هزینه برنامه-ریزی در سازمان ترویج بالا است در حالی که توانایی پاسخگویی به خواسته‌های مخاطبان نیز در این سازمان در حال کاهش است. البته گذشته از نگرانی‌های مالی، بازسازی کامل سازمان، نیروی انسانی خلاق و نوآور، افزایش نیاز به انعطاف‌پذیری و ایجاد تغییراتی در انجام فعالیت‌ها، از جمله مسایلی می‌باشند که باید در سازمان ترویج مدنظر قرار گیرند. به اعتقاد وی ترویج باید موفقیت خود را به عنوان سازمان دانش محور ادامه دهد. به اعتقاد Hellin (2012)، از جمله مشکلات ترویج، کاهش شدید بودجه‌های خدمات ترویج دولتی، پاسخگویی ترویج، سیستم ترویج دولتی، تاکید روی رهیافت انتقال تکنولوژی و عدم توجه ترویج به توانمندسازی و تغییر کشاورزان می‌باشند. به اعتقاد وی، تامین بودجه ترویج دولتی سنتی به دلیل ماهیت بالا به پایین، پدرسالارانه، انعطاف‌ناپذیر و ناکارآمدی بوروکراتیک مورد انتقاد قرار گرفته است.

Babu et al. (2013) ضمن تاکید بر تمرکززدایی و خدمات تقاضامحور معتقدند، چالش افزایش تناسب، کارآمدی و اثربخشی ترویج دولتی در دستیابی به اهداف سازمانی هنوز غیرقابل حل باقی مانده است. به اعتقاد آن‌ها، بدون وجود بودجه دولتی کافی، سیستم‌های ترویج در بسیاری از کشورهای در حال توسعه در درازمدت پایدار نخواهد بود. همچنین آن‌ها اظهار داشتند، رهیافت بالا به پایین، تعداد کارکنان ناکافی و مشارکت پایین از مشکلات سیستم ترویج به‌شمار می‌آیند. Benson & Jafry (2013) ضمن تاکید روی خصوصی‌سازی، سازمان‌های غیردولتی، تشکیل تعاونی، تکثرگرایی و نوآوری معتقدند، رشد سازمان‌های غیردولتی ناشی از شکست ترویج دولتی در رسیدگی به کشاورزان فقیر در مکان‌های حاشیه‌ای است. به اعتقاد آن‌ها، از جمله مسایل مربوط به ترویج عبارتند از: سیستم ترویج دولتی بالا به پایین، پایین بودن سهم بودجه ترویج، حمایت سیاسی ضعیف، سیستم‌های ارزیابی نامناسب، عدم نظارت و ارزیابی کافی در سیستم ترویج سنتی، تدوین سیاست‌ها بدون توجه به نیازهای محلی، روابط ضعیف بین تحقیق و ترویج، تاکید مروجان ترویج روی گزارش به مدیریت بالا به جای پذیرش

Eicher (2007)، یکی از انتقادات مهم بر سیستم ترویج دولتی این می‌باشد که بسیار متمرکز است و از بازخورد مخاطبان به متخصصان ترویج، محققان، سیاست‌گذاران و حمایت‌کنندگان مالی خودداری می‌کند. وی همچنین معتقد است، مشکلات ترویج را در می‌توان در ۸ دسته طبقه‌بندی نمود که عبارتند از: ۱- پیچیدگی و بزرگ مقیاس بودن عملیات ترویج؛ ۲- وابستگی به محیط سیاسی؛ ۳- ارتباط ضعیف بین ترویج و نهادهای تولید دانش؛ ۴- مشکل در نسبت تاثیر؛ ۵- پاسخگویی ضعیف کارکنان؛ ۶- حمایت و تعهد سیاسی ضعیف؛ ۷- موانع مروجان در ارتباط با وظایف عمومی آن‌ها؛ و ۸- ثبات مالی ترویج.

Atsan et al. (2009) نیز اظهار داشتند به‌علت منابع مالی ناکافی، سیستم ترویج کشاورزی در بسیاری از موارد کاربرد نداشته است. پژوهشگران بر خواسته‌ها و نیازهای کشاورزان تاکید داشتند چرا که به اعتقاد آن‌ها اگر خدمات ترویج با کشاورزان سازگار نباشند شکست ترویج اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. به اعتقاد Rivera & Rasheed Sulaiman (2009)، از جمله مسایل مربوط به ترویج می‌توان هزینه‌بر بودن ترویج دولتی، عدم پاسخگویی به نیازهای کشاورزان، تغییرات سیاسی و نهادی و عدم همکاری ترویج با سازمان‌های مختلف، به-عبارتی ترویج تکثرگرا را نام برد. Davis et al. (2010) معتقدند، از جمله مشکلات ترویج امکانات نامناسب و ارتباط ضعیف بین تحقیق و ترویج و وزارتخانه ترویج می‌باشند.

Claire et al. (2010) یکی از دلایل عدم موفقیت ترویج، عدم ارزیابی تاثیر پروژه‌ها است که تا حد زیادی به صورت توصیفی انجام می‌شوند. به اعتقاد آن‌ها، از جمله مشکلات ترویج این است که ترویج دولتی خودش به تنهایی نمی‌تواند نیازهای خاص مناطق مختلف و طبقاتی از کشاورزان مختلف را برآورده سازد، سیستم ترویج از برنامه‌های خاص و بدون وجود هیچگونه هدف مشخصی رنج می‌برند. همچنین، در سازمان ترویج جریان اطلاعات مبتنی بر نیاز یا منطقه‌ای خاص نیست. بنابراین، به اعتقاد کشاورزان، کیفیت اطلاعات ارایه شده توسط کارکنان ترویج دولتی به عنوان نقص اصلی سازمان می‌باشد.

کشاورزی استان لرستان به دلایلی مانند وجود تنوع اقلیمی و تنوع فعالیت‌های کشاورزی، اهمیت و فراوانی نسبی فعالیت‌های کشاورزی به عنوان کسب و کار و شغل و اهمیت نسبی مسئولان استانی به بخش یاد شده ضمن اهمیت جایگاه ترویج در توسعه‌ی کشاورزی، متأسفانه بخش یاد شده در فرایند محوله با دشواری، مسایل و چالش‌هایی مواجه می‌باشد که موفقیت آن را تحت تاثیر قرار می‌دهد. بنابراین، شناخت و آگاهی از دلایل این موضوع ضروری به نظر می‌رسد. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی دلایل عدم موفقیت ترویج کشاورزی استان لرستان از طریق روش کیفی تئوری بنیانی کلاسیک انجام شد.

روش تحقیق

تئوری بنیانی روشی است که یک تئوری را از داده‌ها کشف و تولید می‌کند (Wan et al., 2013; Langellier, 2015; Wagoro, 2016). در واقع یک استراتژی جهت ساخت تئوری در تحقیقات علوم اجتماعی به شمار می‌رود (Garson, 2012)، به گونه‌ای که گلاس و استراوس تحقیقات تئوری بنیانی را به عنوان اکتشاف اولیه و سیستماتیک تئوری از داده‌های تحقیقات اجتماعی توصیف نموده‌اند (Jeggels, 2009). لذا، روش با اهمیتی برای مطالعاتی با ماهیت اجتماعی است (Jones & Alony, 2011)، که هدف آن‌ها انجام تحقیقات اجتماعی با هدف و روش مشخص است، به گونه‌ای که امروزه تحقیقات تئوری بنیانی بیش‌تر در حوزه علوم اجتماعی گسترش یافته‌اند (Egan, 2002).

Evans (2013) معتقد است، بررسی انواع مختلف روش‌های تئوری بنیانی به منظور درک تاثیر روش‌های مختلف تحقیق و دیدگاه‌های محققان حائز اهمیت است. در این راستا، برخی محققان (Teik-Cheok Loy, 2011; Fernandez, 2012; Evans, 2013) چهار مدل مختلف از تئوری بنیانی شناسایی نموده‌اند: تئوری بنیانی کلاسیک (CGT) یا مکتب گلاس (۱۹۶۰)، تجزیه و تحلیل کیفی داده‌ها (QDA) که به مکتب استراوس^۲

نوآوری‌ها. Chowa et al. (2013) بر تمرکززدایی، سازمان‌های کشاورزان و ترویج تکثرگرا تاکید داشتند. آن‌ها معتقدند، تحقیقات و ترویج کشاورزی با چالش بسیار مهمی روبه رو هستند و آن چالش این است که رهیافت‌های مورد استفاده قابلیت پاسخگویی به نیازهای مخاطبان را ندارند. همچنین، از جمله مسایلی که ترویج با آن مواجه است سازوکار نظارتی ضعیف این سازمان می‌باشد.

به اعتقاد Wesley and Faminow (2014)، سیستم ترویج در بسیاری از کشورها، در حال تغییر جهت به سمت رهیافت‌های کشاورزمحور می‌باشند. چرا که امروزه ترویج کشاورزی تحت نارضایتی است، در برخی کشورها، سیستم‌های ترویج کشاورزی، یک الگوی مشترک را دنبال می‌کنند و از رهیافت‌های بالا به پایین تبعیت می‌کنند که توجه بسیار کمی به شرایط محلی دارند. Suvedi and Ghimire (2015) معتقدند، خدمات ترویج پایدار خواهند بود اگر بر اساس رهیافت تقاضا محور، مشارکتی و تکثرگرایی باشند. آن‌ها بیان داشتند، خدمات ترویج کشاورزی در اکثر کشورهای در حال توسعه، ضعیف است چرا که آن‌ها فاقد سیستم پاداش مناسب می‌باشند، نقش کارکنان به صورت ضعیفی تعریف شده است و قدرت کار، تخصص و پاسخگویی ندارند. همچنین، هماهنگی و ارتباط ضعیف بین خدمات ترویج و آموزش کشاورزی و شکاف بین این دو بخش هنوز به صورت یک چالش، باقی مانده است.

بر اساس مطالب مذکور محققان مختلف به صور مختلفی دلایل عدم موفقیت ترویج را در زمینه‌ی خاص تحقیقاتی مورد بررسی قرار داده‌اند، اما محدودیت‌هایی در رابطه با درک این چالش و نقش خدمات ترویج کشاورزی و محدودیت‌هایی در رابطه با مطالعات انجام شده در این رابطه وجود دارد (Albore, 2018) و پیش‌نگاشته‌ای در این زمینه به صورت خاص وجود ندارد که دلایل عدم موفقیت ترویج را بررسی کرده باشد. این موضوع در حالی است که بررسی چالش‌ها برای یک منطقه خاص برای تعیین سیاست‌های آینده آن منطقه مهم می‌باشد (Albore, 2018) چرا که مناطق مختلف، مشکلات مختص به خود را دارند (Petrovic et al., 2010). بر اساس منطق یاد شده مدیریت ترویج

1. Classic Grounded Theory

2. Straussian School

حاضر به منظور بررسی این سوال که چرا ترویج کشاورزی موفق نبوده است؟ از دیدگاه کلاسیک و نظر Giske & Artinian (2007) استفاده شده است که در ادامه به تفصیل توضیح داده می‌شود.

تئوری بنیانی کلاسیک توسط گلاسر مطرح شد و مفاهیم اصلی آن توسط گلاسر و استراوس بیان شدند (Giske & Artinian, 2007; Evans, 2013). مکتب گلاسر^۳ بیش‌تر یک رهیافت علمی اجتماعی است (Garson, 2012). تحقیقات تئوری بنیانی کلاسیک بسیار ضمنی می‌باشند (Isomottonen, 2011) و از طریق تمرکز بر مفاهیم و داده‌های استخراج شده و تولید فرضیه مفهومی که می‌تواند در هر زمان، مکان و توسط هر فردی ارائه شود، بر مفهوم‌سازی تاکید دارد (Halaweh et al., 2008; Halaweh, 2012). از طرف دیگر، گلاسر، تئوری بنیانی کلاسیک را به‌عنوان روشی که قیاس و استقراء را ترکیب کرده است، تعریف نموده است (Evans, 2013).

تئوری بنیانی کلاسیک، بر پدیدآمدن سوال‌ها و الگوها تاکید دارد و تعمیم‌پذیری تئوری را امکان‌پذیر می‌سازد (Evans, 2013). لذا، گلاسر معتقد است، محقق باید توجه داشته باشد که بخشی از اطلاعات تئوری مربوط به داده‌های جمع‌آوری شده است و بخش دیگر به مرور پیش نگاهشده‌ها بر می‌گردد (Evans, 2013). از طرفی، در تئوری بنیانی کلاسیک ذهن محقق خالی است (Jones & Alony, 2011) در این راستا، داشتن دانش در مورد موضوع به معنی داشتن دیدگاه قبلی در رابطه با موضوع نیست (Evans, 2013). از دیدگاه گلاسر، تئوری بنیانی کلاسیک پارادایمی با اندیشه پازیتویست- پست پازیتویست^۴ می‌باشد، که از لحاظ هستی‌شناسی^۵ اثبات‌گرایانه است و بر این اعتقاد است که واقعیت وجود دارد، از لحاظ معرفت‌شناسی^۶ به صورت عینی و واقعیت‌گرایی ساده انگارانه است و از

(۱۹۹۰) برمی‌گردد، تئوری بنیانی ساختاری^۱ (۱۹۹۵) و تئوری بنیانی فمینیستی^۲ (۲۰۰۰). به اعتقاد Evans (2013) همه‌ی انواع تئوری‌های بنیانی نام برده شده شایستگی دارند و می‌توانند برای هر پژوهشی استفاده گردند، اما بسیاری از تحقیقات منتشر شده در رابطه با تئوری بنیانی، مشخص نکرده‌اند در کار خود از کدام روش تئوری استفاده نموده‌اند، در واقع در این پژوهش-ها، محققان فقط از نقل قول و روش‌های کدگذاری استفاده نموده‌اند، به‌عبارتی، می‌توان بیان نمود، بسیاری از مطالعات پیشین که از تئوری بنیانی استفاده نموده‌اند، معمولاً از یک روش تئوری بنیانی استفاده کرده‌اند و محقق تنها از طریق مطالعه روش‌های مختلف تئوری بنیانی می‌تواند پی ببرد از کدام روش تئوری بنیانی استفاده شده است. همچنین، مباحثی که در اکثر مقاله-ها ارائه شده است بیش‌تر در رابطه با محقق است و کم-تر در رابطه با روش تحقیق بحث شده است. در واقع، این مباحث بهترین روش تحقیق را نشان نمی‌دهند، این موضوع در حالی است که بهترین روش تحقیق، روشی است که متناسب با داده‌ها و محقق باشد. از طرف دیگر، Egan (2002) با بررسی مقالات منتشر شده در حوزه تئوری بنیانی بیان داشت، فقط تعداد انگشت‌شماری از آن‌ها ویژگی‌های لازم تحقیقات تئوری بنیانی را دارا می‌باشند. در این راستا، برخی محققان (Teik-Cheok Loy, 2011; Evans, 2013) ضمن بررسی انواع مختلف تئوری بنیانی بیان نمودند، بسیاری از طرفداران تئوری بنیانی کلاسیک این روش را به عنوان روشی که بیش-ترین آزادی را در توسعه تئوری واقعی دارد، معرفی نموده‌اند (Evans, 2013). همچنین، به اعتقاد برخی محققان (Deady, 2011; Teik-Cheok Loy, 2011)، تئوری بنیانی کلاسیک دارای دقت و انعطاف‌پذیری می‌باشد. در این مدل، محقق می‌تواند از مرور مطالعات پیشین استفاده کند و محقق در روند یادداشت‌برداری آزاد است. از طرفی Martin & Turner (1986) ویژگی-های تئوری بنیانی کلاسیک را به عنوان اثربخش‌ترین ابزار در زمینه سازمان مشخص نمودند. لذا، در تحقیق

3. Glaserian School

4. Positivist- Post Positivist

5. Ontology

6. Epistemology

1. Constructivist Grounded Theory

2. The Feminist Grounded Theory

مساله‌ای باشد که براساس آن فرایندهای اجتماعی در مرکز قرار می‌گیرند، باید به صورت معنی‌دار و به راحتی به مقوله‌های دیگر ربط داده شود، باید واضح باشد، همچنین مقوله اصلی می‌تواند خلاصه‌ای از زیرمقوله‌های مختلف باشد.

مرحله چهارم: کدگذاری انتخابی: همزمان با تایید نگرانی اصلی شرکت‌کنندگان و انتخاب مقوله اصلی می‌توان به کدهای انتخابی مراجعه و کدها را به متغیرهایی که به مقوله اصلی مربوط می‌شوند، محدود کرد، بدین ترتیب برای هر مفهوم یک کد ارائه می‌شود با این کد، فرد می‌تواند به داده‌های اصلی برگردد و وقایع را با هم مقایسه کند و به راحتی مفاهیم و الگوهایی که از داده‌ها پدید می‌آیند را مشاهده کند (Giske & Artinian, 2007).

مرحله پنجم: کدگذاری تئوریک^۳: کدگذاری تئوریک به ارتباط دادن مفاهیم تئوری به یکدیگر مربوط می‌شود. در این مرحله طبقاتی که مفاهیم مرتبط با مقوله اصلی را دربرمی‌گیرد ارزیابی می‌شوند (Giske & Artinian, 2007). کدگذاری تئوریک زمانی رخ می‌دهد که مقوله اصلی به مرحله اشباع رسیده باشد، اشباع، ویژگی و قدرت تئوری بنیانی را نشان می‌دهد، حین جمع‌آوری داده‌ها به نقطه‌ای می‌رسیم که اطلاعات جدیدی در اختیار ما قرار نمی‌دهد، این نقطه، نقطه اشباع است. درواقع، کدگذاری تئوریک، مقوله‌های اشباع شده را بررسی می‌کند و به منظور توسعه روابط مفهومی بین مقوله‌ها و ارتباط آن‌ها با مطالعات پیشین، معیارهای تحلیلی در اختیار محقق قرار می‌دهد (Jones & Alony, 2011).

مرحله ششم: نقشه مفهومی و مدل‌ها: زمانی که محقق مشاهده کند، تجزیه و تحلیل به نقطه اشباع رسیده است و مدل از داده‌ها پدید آمده است، تحقیق تئوری بنیانی به نتیجه رسیده است (Egan, 2002). مدل‌ها تلاشی برای بیان مفاهیم کلیدی تئوری و چگونگی ارتباط آن‌ها با یکدیگر می‌باشند، نگرانی اصلی در مرکز مدل قرار دارد و این آن چیزی است که

لحاظ روش‌شناسی^۱ به صورت کیفی و دارای منطق استقرایی است (Dunnington, 2012). از سوی دیگر، گلاسر بیان می‌دارد، در تئوری بنیانی، داده‌ها دقیقاً همان اطلاعاتی می‌باشند که محقق در صحنه پژوهش به آن‌ها دست یافته است. در این راستا، منابع جمع‌آوری اطلاعات می‌توانند منابع مختلف مانند مصاحبه، مشاهده و اسناد و مدارک باشند (Jones & Alony, 2011; Garson, 2012). در این روش محققان از ترکیبی از روش‌های کمی و کیفی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده می‌کنند (Evans, 2013). حال به بررسی مراحل تئوری بنیانی کلاسیک از دیدگاه Giske & Artinian (2007) که به خوبی مراحل تئوری بنیانی کلاسیک را در مطالعه خود نشان داده‌اند، پرداخته می‌شود. مرحله اول: کدگذاری باز؛ پس از جمع‌آوری داده‌ها، داده‌ها باید سازماندهی شوند (Garson, 2012). کدگذاری داده‌ها از طریق فرایند کدگذاری باز انجام می‌گیرد، در فرایند کدگذاری باز بدون هیچگونه محدودیت و فیلتری به بررسی داده‌ها پرداخته می‌شود لذا از تمام داده‌ها استفاده می‌گردد و هیچکدام از داده‌ها حذف نمی‌گردند (Jones & Alony, 2011).

مرحله دوم: جست و جو جهت یافتن نگرانی اصلی شرکت‌کنندگان: طرفداران تئوری بنیانی کلاسیک بر نگرانی افراد تحت مطالعه تاکید دارند (Evans, 2013). پس از کدگذاری باز، مرحله بعد پیدا کردن نگرانی اصلی شرکت‌کنندگان است، نگرانی اصلی، محرک اصلی عمل در منطقه مورد مطالعه می‌باشد، یک راه عملی جهت دست یافتن به این ایده پرسیدن این سوال است که داده‌های جمع‌آوری شده چه چیزی را بررسی می‌کنند؟ (Giske & Artinian, 2007).

مرحله سوم: نامگذاری مقوله اصلی: به اعتقاد Jones & Alony (2011)، فرایند اجتماعی اصلی، همان مقوله اصلی است که از پدیده تحت مطالعه به وجود می‌آید. از دیدگاه آن‌ها، مقوله اصلی مقوله‌ای است که متراکمتر باشد، تغییراتی که نشان‌دهنده نگرانی اصلی شرکت‌کنندگان است را نشان دهد، در واقع مقوله اصلی باید

مصاحبه‌ها مورد تحلیل قرار گرفتند و مدل تحقیق ارایه شد.

نتایج و بحث

نتایج آمار توصیفی نشان داد، اکثریت پاسخگویان این مطالعه مرد (۸۰ درصد) بودند و تعداد کمی از آن‌ها زن (۲۰ درصد) بودند. از این تعداد ۶/۷ درصد ابتدایی، ۶/۷ درصد دیپلم، ۱۳/۳ درصد کارشناسی، ۳۳/۳ درصد کارشناسی ارشد و ۴۰ درصد دکتری تخصصی بودند (هر دو گروه). از طرفی، توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس سن نشان داد، میانگین سن پاسخگویان در نمونه تحقیق حدود ۴۵/۲۰ سال با انحراف معیار ۷/۶۶ بوده است و کمترین سن آن‌ها ۳۶ سال و بیشترین آن‌ها ۵۸ سال بود.

پس از جمع‌آوری اطلاعات از جامعه مورد مطالعه، اقدام به بررسی مصاحبه‌ها و دست نوشته‌ها گردید. بدین ترتیب، پس از چندین بار مرور، موارد مشابه و بدون ارتباط با موضوع تحقیق حذف شدند و گویه‌های تعیین کننده و اصلی ارایه گردیدند. همانگونه که پیشتر بیان گردید، اولین مرحله تئوری بنیانی کلاسیک، کدگذاری باز می‌باشد. حاصل این مرحله شناسایی ۹۰ مفهوم کلیدی در جامعه‌ی مورد مطالعه بود (جدول ۱).

شرکت‌کنندگان برای عمل به سمت آن حرکت می‌کنند، در این راستا، ممکن است برای یک تحقیق مدل‌های مختلفی ارایه شوند چرا که مدل‌های اولیه برخی از مقوله‌ها را شامل نمی‌شوند، بنابراین، از مدل‌های توسعه یافته‌تری استفاده می‌شود (Giske & Artinian, 2007). محقق از معیارهایی جهت ارزیابی مدل استفاده می‌کند. در این راستا، گلاسر و استراوس بر اهمیت برازش مدل و کاربرد آن تاکید داشته‌اند و نکاتی برای ارزیابی این تئوری ذکر نموده‌اند که خلاصه آن‌ها به شرح زیر می‌باشد: الف) تناسب (برازش)؛ آیا مدل مناسب حوزه‌ای است که محقق از آن استفاده نموده است؟ ب) فهم (درک)؛ آیا غیرحرفه‌ای‌ها می‌توانند حوزه مطالعه را به راحتی درک کنند؟ ج) تعمیم‌پذیری؛ آیا مدل در موقعیت‌های مختلف حوزه مطالعه به کار گرفته شده است؟ د) کنترل؛ آیا مدل به کاربر اجازه می‌دهد ساختار و روند تغییرات مثلاً تغییر زمان را کنترل کند (Egan, 2002)؟

لازم به ذکر است جامعه‌ی آماری در این تحقیق، شامل کارکنان جهاد کشاورزی شهرستان خرم‌آباد و کشاورزان پیشرو (رهبر افکار) این شهرستان بودند که از طریق روش نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مصاحبه عمیق، مشاهده مستقیم و اسناد و مدارک جمع‌آوری شدند. هر یک از کارکنان جهاد کشاورزی در جلساتی مصاحبه شدند و پس از مصاحبه با ۱۰ نفر از آن‌ها، اشباع تئوریک حاصل گردید. سپس، با رهبران افکار مصاحبه انجام شد و پس از مصاحبه با ۵ نفر از آن‌ها، اشباع تئوریک حاصل شد. لازم به ذکر است، مدت زمان مصاحبه به‌طور متوسط ۴۵ دقیقه بود به گونه‌ای که کلیه مطالب بر روی کاغذ پیاده‌سازی و نسخه‌برداری شد. سپس، نتایج حاصل از پژوهش از طریق کارشناسان جهاد کشاورزی مورد تایید قرار گرفتند. در نهایت، مطالب گردآوری شده حاصل از

1. Fit
2. Understandability
3. Generalizability
4. Control

جدول ۱- مفهوم‌سازی داده‌های حاصل از پژوهش (کدگذاری باز)

ردیف	گویه‌های استخراج شده	ردیف	گویه‌های استخراج شده	ردیف	گویه‌های استخراج شده
۱	پیگیری کارکنان ترویج (رهبر افکار)	۳۱	حاکمیت سیاست تحقیقات محور در نظام کشاورزی (کارکنان)	۶۱	تقویت نمودن مراکز تحقیقات در انجام تحقیقات علمی خوب (کارکنان)
۲	مسائل سیاسی (رهبر افکار)	۳۲	تقویت آموزش آکادمیک در کارکنان ترویج (کارکنان)	۶۲	وجود ناهماهنگی در بخش‌های مختلف سازمان ترویج (رهبر افکار)
۳	شناسایی درست مخاطبان ترویج (کارکنان)	۳۳	حاکمیت دیدگاه توسعه بخش سخت‌افزاری کشاورزی (کارکنان)	۶۳	عدم اختصاص بودجه کافی به ترویج (پایین بودن اعتبارات بخش ترویج) (کارکنان)
۴	سیستم ترویج بالا به پایین (کارکنان)	۳۴	کم‌توجهی به افزایش توانمندی کشاورزان (رهبر افکار)	۶۴	تمرکز سازمان تحقیقات به انجام صرف کارهای تحقیقاتی و نوشتن مقالات (کارکنان)
۵	هزینه بالای فعالیت‌های ترویجی (رهبر افکار)	۳۵	حاکمیت بروکراسی اداری در سازمان (کارکنان)	۶۵	علاقه‌مندی پایین کارکنان ترویج به ترویج و فعالیت‌های آن (کارکنان)
۶	اکتفا به گزارش‌های تئوریک محور (کارکنان)	۳۶	قبول نداشتن علم نیروی انسانی به عنوان سرمایه (کارکنان)	۶۶	پایین بودن سطح سواد و آگاهی بهره‌برداران بخش کشاورزی (کارکنان)
۷	به روز نبودن علم کارکنان ترویج (کارکنان)	۳۷	واگذاری وظایف ترویجی به افراد فاقد تخصص ترویج (رهبر افکار)	۶۷	عدم وجود سیاست‌های ترغیبی و تشویقی به منظور بالابردن مشارکت بهره‌برداران و کشاورزان (کارکنان)
۸	حمایت پایین دولت از کشاورزان (رهبر افکار)	۳۸	اعمال سیاست‌های ابلاغی سلیقه‌ای (کارکنان)	۶۸	ضعف در آموزه‌های فنی ترویج در نظام آموزش عالی (کارکنان)
۹	عدم تبیین مناسب نقش ترویج (کارکنان)	۳۹	ارائه راهکارهای درست کارکنان ترویج به کشاورزان (کارکنان)	۶۹	عدم توانمندی کارشناسان ناشی از ضعف نظام آموزش عالی (کارکنان)
۱۰	بی‌علاقگی کارکنان ترویج به کارشان (کارکنان)	۴۰	عدم وجود امکانات مناسب برای ترویج (رهبر افکار)	۷۰	عدم اعتقاد کشاورزان به دانش و مهارت‌های نیروی انسانی به عنوان سرمایه (رهبر افکار)
۱۱	عدم توجه به بخش کشاورزی (کارکنان)	۴۱	ارائه سیستم نظارتی منسجم بر ساختار ترویج (کارکنان)	۷۱	تقویت کارکنان ترویج در انتقال یافته‌های مراکز تحقیقات به کشاورزان (کارکنان)
۱۲	عدم اعتماد کشاورزان به مروجان (کارکنان)	۴۲	ایجاد درآمد کافی برنامه‌های ترویج برای بهره‌برداران (رهبر افکار)	۷۲	تقویت ارتباط بین مراکز تحقیقات، سیستم ترویج و آموزش کشاورزان (کارکنان)
۱۳	انجام نیازسنجی از جامعه روستایی (رهبر افکار)	۴۳	اعتماد به نفس پایین کارشناسان ترویج (کارکنان)	۷۳	همخوانی برنامه‌های ترویجی با سیستم کشاورزی سنتی و نظام‌های بهره‌برداری موجود (کارکنان)
۱۴	هم‌راستا نبودن اهداف ترویج (کارکنان)	۴۴	عدم صحت و اصالت گزارش‌های ترویجی (کارکنان)	۷۴	بازنگری در مطالب ارائه شده در فعالیت‌های ترویجی و خارج نمودن آن‌ها از حالت تئوریک (کارکنان)
۱۵	سستی کارکنان و آموزشگران ترویج (کارکنان)	۴۵	باور داشتن کشاورزان توسط کارکنان بخش ترویج (کارکنان)	۷۵	عدم توجه کارکنان ترویج به رفتارهای کشاورزان و انجام فعالیت‌های خود در این راستا (کارکنان)
۱۶	عدم مسئولیت‌پذیری کارکنان ترویج (کارکنان)	۴۶	وجود امنیت شغلی (ثبات شغلی) در بین مدیران (کارکنان)	۷۶	وجود امنیت شغلی (ثبات شغلی) در بین کارشناسان ترویج (کارکنان)
۱۷	توجه به فرد کشاورز (رهبر افکار)	۴۷	بالا به پایین بودن سیاست‌ها (سیاست‌های متمرکز) (کارکنان)	۷۷	بازنگری در برنامه‌های ترویجی و ارائه آموزش‌های مناسب به کشاورزان (رهبر افکار)
۱۸	صادق نبودن کارشناسان ترویج (رهبر افکار)	۴۸	عدم انسجام ساختاری سازمان ترویج (کارکنان)	۷۸	کاربرد روش‌های مختلف آموزشی به منظور آموزش به کشاورزان (رهبر افکار)

ردیف	گویه‌های استخراج شده	ردیف	گویه‌های استخراج شده	ردیف	گویه‌های استخراج شده
۱۹	اقتباسی نبودن برنامه‌های ترویج (کارکنان)	۴۹	دریافت وجه از کشاورزان در قبال انجام امور (رهبر افکار)	۷۹	انجام آموزش‌های مناسب توسط مروجان به کشاورزان (رهبر افکار)
۲۰	فقدان زیرساخت‌های درست (کارکنان)	۵۰	عدم کارایی دروس تخصصی ترویج در نظام آموزش عالی (کارکنان)	۸۰	توانمندسازی کارکنان ترویج به منظور انجام آموزش‌های عملی (کارکنان)
۲۱	امکانات پایین (کارکنان)	۵۱	اجرا قوانین و بخش‌نامه‌های قطعی و تداوم نداشتن آن‌ها (کارکنان)	۸۱	تبعیت ضعیف نیروهای صفی از ستادی به دلیل عدم ثبات شغلی مدیران رده بالا (کارکنان)
۲۲	ضعف ساختاری ترویج (کارکنان)	۵۲	ضعف در پیاده‌سازی طرح‌های ترویجی (کارکنان)	۸۲	ورود کارشناسان ترویج به مزرعه کشاورزان بدون علم و آگاهی (رهبر افکار)
۲۳	سیاست‌های کلان نادرست (کارکنان)	۵۳	تقویت ارتباط بین مراکز تحقیقات، ترویج و کشاورزان (کارکنان)	۸۳	عدم جامعیت آموزه‌های القایی توسط مدرسین دانشگاه (کارکنان)
۲۴	رسیدگی به موقع به کشاورزان (کارکنان)	۵۴	ارزش قائل نشدن کشاورزان برای علم (کارکنان)	۸۴	مکانیابی نامناسب نقش ترویج در ساختار مدیریتی بخش کشاورزی (عدم ثبات ساختاری سیستم) (کارکنان)
۲۵	اعمال سیاست‌های نادرست (کارکنان)	۵۵	ضعف نیروهای صفی در برقراری ارتباط با کشاورزان (کارکنان)	۸۵	عدم آگاهی سیاست‌مداران و برنامه‌ریزان بخش ترویج از کشاورزی (کارکنان)
۲۶	انتقال و جا به جایی مدیران (کارکنان)	۵۶	اختصاص اولویت پایین به بخش کشاورزی (کارکنان)	۸۶	نامشخص بودن زیرساخت‌هایی که موجب اثربخشی ترویج می‌شوند (کارکنان)
۲۷	فقدان انگیزه در کارکنان بخش ترویج	۵۷	تقویت ارتباط ترویج با سایر نهادهای دیگر (کارکنان)	۸۷	انجام فعالیت‌های ترویجی به صورت غیرتخصصی و غیرعلمی (کارکنان)
۲۸	حقوق پایین کارکنان ترویج (رهبر افکار)	۵۸	توجه (اولویت) سازمان تحقیقات به نیازهای کشاورزان (کارکنان)	۸۸	حاکمیت جریان‌ات سیاسی بر ضوابط اداری در ایفای نقش مدیران (کارکنان)
۲۹	عدم استقبال کشاورزان از مروجان (رهبر افکار)	۵۹	انجام برنامه‌ریزی مناسب در بخش ترویج (کارکنان)	۸۹	انتخاب آنی مدیران مطابق با جریان‌ات سیاسی حاکم بر سازمان (کارکنان)
۳۰	تجربه پایین کارکنان صفی (کارکنان)	۶۰	گماردن مدیرانی در بخش ترویج که دید سطحی نسبت به ترویج دارند (دیدگاه سطحی مدیران به ترویج) (کارکنان)	۹۰	هماهنگی و سازگاری برنامه‌های ترویجی با بافت فرهنگی، روابط اقتصادی، نظام‌های بهره‌برداری و بافت جمعیتی و عشیره‌ای (کارکنان)

مرحله دوم: جست و جو جهت یافتن نگرانی

اصلی شرکت‌کنندگان می‌باشد: در تئوری بنیانی محققان نگرانی افراد درون یک قلمرو خاص را مورد بررسی قرار می‌دهد و تشخیص می‌دهد چگونه این نگرانی حل می‌شود (Jefferies, 2015). در مطالعه مذکور نگرانی اصلی شرکت‌کنندگان عدم موفقیت ترویج می‌باشد.

مرحله سوم: نامگذاری مقوله اصلی: در تئوری

بنیانی کلاسیک، فرایند اجتماعی اصلی، همان مقوله اصلی است. لذا، در مطالعه حاضر مقوله اصلی، دلایل عدم موفقیت ترویج می‌باشد.

مرحله چهارم: کدگذاری انتخابی: استفاده از

کدگذاری انتخابی بدین معنی است که محقق در روند کدگذاری، داده‌های مربوط به حوزه تحت بررسی را انتخاب نماید و آن‌ها را به مقوله اصلی اضافه نماید، در نتیجه مقوله‌های اصلی زیادی شکل می‌گیرند و در

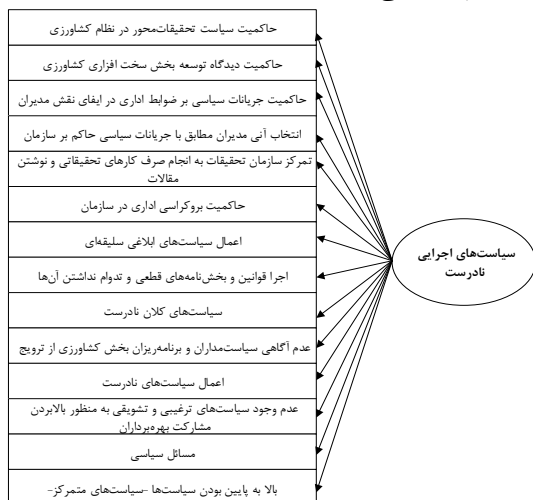
نهایت، مقوله اصلی به مرحله اشباع می‌رسد (Jones & Alony, 2011). در مطالعه حاضر، در این مرحله ۱۴ مقوله شکل گرفتند که ۸ مقوله آن مربوط به دلایل عدم موفقیت ترویج و ۶ مقوله مربوط به راهکارهای موفقیت ترویج می‌باشند.

مرحله پنجم: کدگذاری تئوریک: در کدگذاری

تئوریک به ارتباط بین پدیده‌ها توجه می‌شود. لذا، در این مرحله ۱۴ مقوله شکل گرفته در مرحله چهارم بررسی می‌گردد و به منظور توسعه روابط مفهومی بین مقوله‌ها و ارتباط آن‌ها با مطالعات پیشین، معیارهای تحلیلی در اختیار محقق قرار می‌دهد.

۱- با توجه به نتایج به‌دست آمده از تحقیق کم-توجهی به کشاورز و بخش کشاورزی از دلایل عدم موفقیت ترویج شناسایی شده است. این نتیجه با مطالعات (Marsh & Pannell, 2000; Swanson, 2006; Atsan et al., 2009; Rivera & Rasheed Sulaiman,

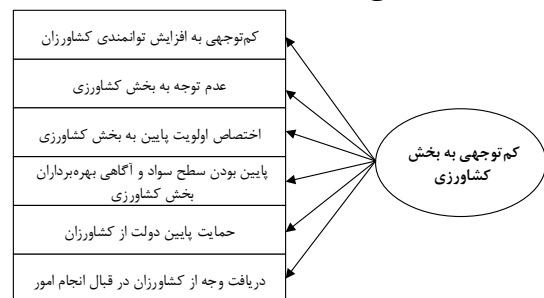
سیاست‌های ابلاغی سلیقه‌ای، اجرا قوانین و بخش‌نامه‌های قطعی و تداوم نداشتن آن‌ها، سیاست‌های کلان نادرست، عدم آگاهی سیاستمداران و برنامه‌ریزان بخش کشاورزی از ترویج، اعمال سیاست‌های نادرست، عدم وجود سیاست‌های ترغیبی و تشویقی به منظور بالابردن مشارکت بهره‌برداران و کشاورزان، مسایل سیاسی و بالا به پایین بودن سیاست‌ها (سیاست‌های متمرکز) از جمله گویه‌هایی بودند که برای سیاست‌های اجرایی ذکر نموده‌اند (نمودار ۲). در واقع، یکی از چالش‌های عمده ترویج وابستگی این سازمان به محیط سیاسی است به گونه‌ای که نتایج تلاش‌های ترویج به سیاست‌هایی وابسته است که در آن مروجان و مدیران سهم اندکی دارند (Eicher, 2007). از طرفی، حمایت و تعهد سیاسی ضعیف از جمله دلایل دیگر عدم موفقیت ترویج می‌باشد. در این راستا، یک دلیل موجه برای فقدان حمایت سیاسی، سیاستمداران و مقامات ارشد ترویج می‌باشند که پرداخت‌های سیاسی را که می‌توان از طریق هزینه‌های دولتی دیگر کسب نمود و اثرات آن‌ها قابل مشاهده است را پنهان می‌کنند (Anderson & Feder, 2004).

نمودار ۲- مفاهیم تشکیل‌دهنده مقوله سیاست‌های اجرایی

۳- در ارتباط با مقوله عوامل اقتصادی می‌توان بیان نمود از دیدگاه پاسخگویان، عدم اختصاص بودجه کافی به ترویج و حقوق پایین کارکنان از جمله دلایل اقتصادی می‌باشند که موجب عدم موفقیت ترویج در انجام فعالیت‌های خود گردیده است (نمودار ۳). این نتیجه با یافته‌های مطالعه (Marsh & Pannell, 2000;

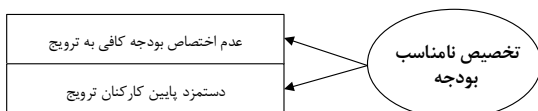
2013; Babu et al., 2012; Hellin, 2009) سازگاری دارد. پاسخگویان گویه‌های کم‌توجهی به افزایش توانمندی کشاورزان، عدم توجه به بخش کشاورزی، اختصاص اولویت پایین به بخش کشاورزی، پایین بودن سطح سواد و آگاهی بهره‌برداران بخش کشاورزی، حمایت پایین دولت از کشاورزان و دریافت وجه از کشاورزان در قبال انجام امور را بیان داشته‌اند (نمودار ۱). در همین رابطه، Anderson & Feder (2004) و Eicher (2007) معتقدند، یکی از مشکلات ترویج، پیچیدگی و بزرگ مقیاس بودن عملیات ترویج می‌باشد؛ بدین معنی که تعداد مخاطبانی که نیاز دارند تحت پوشش ترویج قرار گیرند با توجه به پراکندگی جغرافیایی و دور بودن کشاورزان خرده‌پا، نرخ بالای بیسوادی، دسترسی محدود به رسانه‌ها و بالا بودن هزینه‌های حمل و نقل، زیاد می‌باشند. با وجود این، Hellin (2012)، معتقد است، باید روی اینکه تا چه حد ترویج به توانمندسازی و تغییر کشاورزان کمک می‌کند، تاکید کرد.

نمودار ۱- مفاهیم تشکیل‌دهنده مقوله کم‌توجهی به بخش کشاورزی

۲- با توجه به نتایج به‌دست آمده، سیاست‌های اجرایی از جمله عمده‌ترین دلایل عدم موفقیت ترویج می‌باشد. محققان دیگر (Anderson & Feder, 2004; Swanson, 2006; Eicher, 2007; Rivera & Rasheed 2013; Benson & Jafry, 2009; Sulaiman, 2009) نیز در پژوهش خود به نتایج مشابه دست یافتند. از دیدگاه پاسخگویان حاکمیت سیاست تحقیقات‌محور در نظام کشاورزی، حاکمیت دیدگاه توسعه بخش سخت افزاری کشاورزی، حاکمیت جریان‌های سیاسی بر ضوابط اداری در ایفای نقش مدیران، انتخاب آنی مدیران مطابق با جریان‌های سیاسی حاکم بر سازمان، تمرکز سازمان تحقیقات به انجام صرف کارهای تحقیقاتی و نوشتن مقالات، حاکمیت بروکراسی اداری در سازمان، اعمال

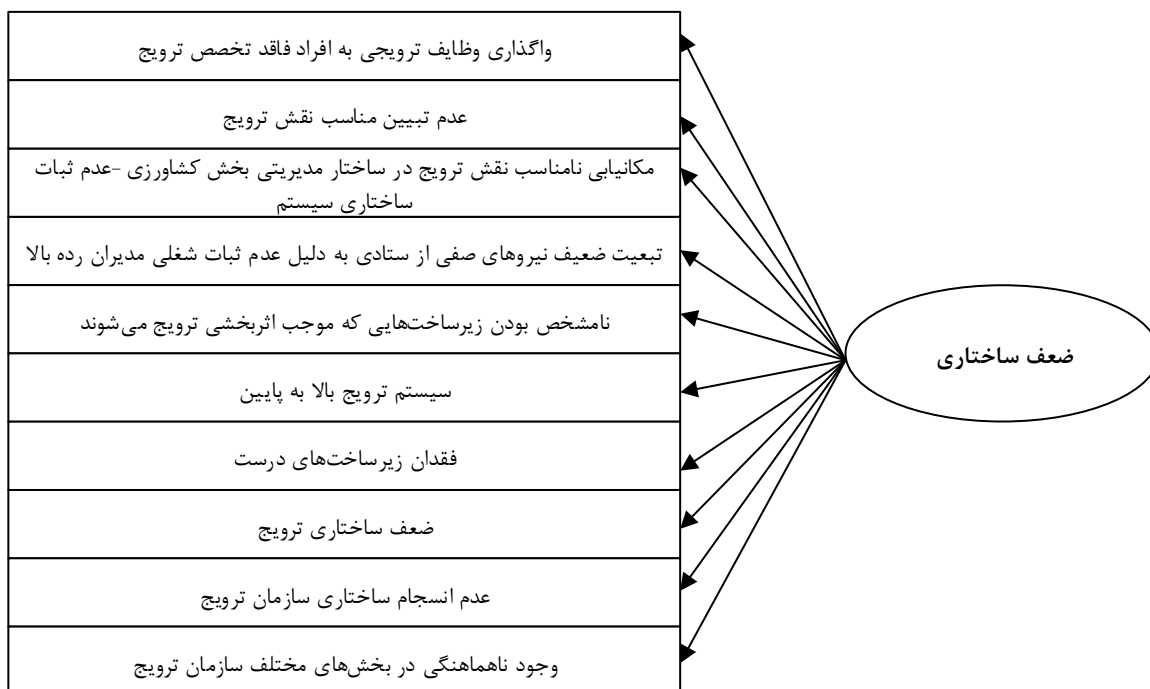
انجام کار بیش تر را می توان به عنوان جزیی از سیستم نامناسب پاداش ترویج شرح داد. عواملی مانند حقوق پایین منجر به کاهش روحیه کارکنان می شود و نظارت را با مشکل مواجه می سازد. همچنین، منجر به کیفیت پایین کار ترویج، انتقال کارکنان رده بالاتر و اعتبار پایین تر می شود. از طرفی، این مشکلات سبب ایجاد مشکلات جدی تری برای ترویج به منظور کسب منابع نیز می شوند. لذا، با توجه به موارد مذکور، می توان بیان نمود، کمبود اعتبارات و حقوق پایین کارکنان ترویج موجب تقلیل انگیزه در بین کارکنان و در نتیجه ضعف و ناکارآمدی ترویج گردیده است. به گونه ای که در برخی موارد برخی فعالیت های ترویجی در حین اجرا قطع می - شوند یا به دلیل کمبود بودجه، سازمان ترویج اقدام به اجرا آن ها نمی کند.

نمودار ۳- مفاهیم تشکیل دهنده مقوله عوامل اقتصادی

۴- نتایج به دست آمده بیانگر این است که از دیدگاه پاسخگویان سازمان ترویج دارای ساختار منسجم و کارا نیست. لذا، این عامل را به عنوان یکی از عوامل عدم موفقیت ترویج برشمرده اند. در واقع، از دیدگاه پاسخگویان سیستم ترویج بالا به پایین، ضعف ساختاری ترویج، عدم انسجام ساختاری سازمان ترویج، فقدان زیرساخت های درست و نامشخص بودن زیرساخت های اثربخش ترویج، می توانند موجب عدم تبیین مناسب نقش ترویج، مکانیابی نامناسب نقش ترویج در ساختار مدیریتی بخش کشاورزی (عدم ثبات ساختاری سیستم) و واگذاری وظایف ترویجی به افراد فاقد تخصص ترویج گردد. از طرفی، ضعف ساختاری، تبعیت ضعیف نیروهای صفی از ستادی و ناهماهنگی در بخش های مختلف سازمان ترویج را در پی دارد (نمودار ۴).

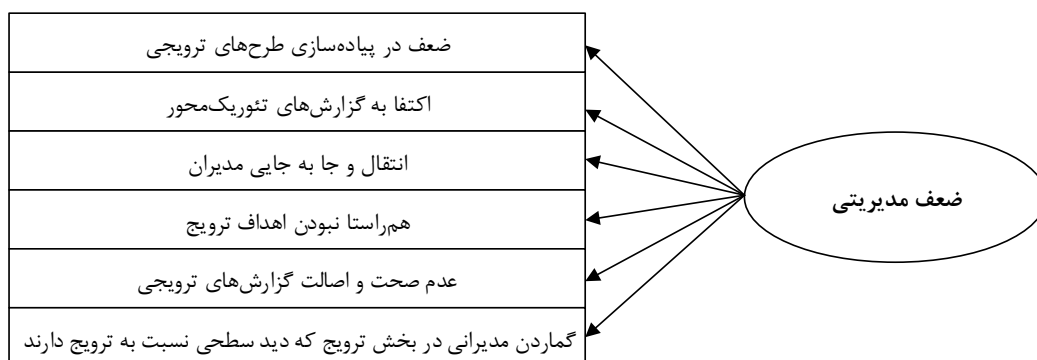
Anderson & Feder, 2004; Swanson, 2006; Eicher, 2007; Atsan et al., 2009; Claire et al., 2010; Argabright et al., 2012; Hellin, 2012; Babu et al., 2013; Benson & Jafry, 2013; Wesley & Faminow, 2015; Suvedi & Ghimire, 2015) مطابقت دارد. در واقع به اعتقاد پاسخگویان بیش تر اعتبارات دولتی به کارهای عمرانی اختصاص داده می شود و سهم کمی از بودجه صرف فعالیت های ترویجی می شود. این در حالی است که بدون وجود بودجه دولتی کافی، سیستم های ترویج در بسیاری از کشورهای در حال توسعه در درازمدت پایدار نخواهد بود (Babu et al., 2013). شاید بتوان یکی از دلایل سهم پایین اعتبارات ترویج را به تعهد منفی دولت نسبت به سیستم های ترویج و تحقیق دولتی نسبت داد (Swanson, 2006). به اعتقاد Anderson & Feder (2004)، وابستگی ترویج به بودجه دولتی به دلیل تعهد سیاسی ضعیف این سازمان، مشکل ساز است. لذا از آنجا که عدم ثبات مالی می تواند موجب توقف هر برنامه ای شود. بنابراین، مشاهده می - شود در زمانی که ترویج با محدودیت های مالی مواجه است، بودجه ترویج با توجه به حمایت سیاسی ضعیف این بخش، فشرده می شود (Eicher, 2007). دلیل دیگر را می توان رقابت سازمان تحقیقات و ترویج در گرفتن بودجه نسبت داد؛ چرا که سیستم تحقیق و ترویج دولتی اغلب در گرفتن بودجه با هم رقابت دارند. اما در این رقابت موسسات تحقیقاتی اغلب دارای ارجحیت می - باشند. چرا که موقعیت خود را بالاتر می دانند، کیفیت مدیریتی بهتری دارند و با جامعه علمی جهانی در ارتباط می باشند (Eicher, 2007). از طرفی، سهم عمده ای از همان مقدار اندک اعتبارات نیز به حقوق کارکنان این بخش اختصاص داده می شود. به اعتقاد Suvedi & Ghimire (2015)، خدمات ترویج کشاورزی در اکثر کشورهای در حال توسعه، ضعیف است چرا که آن ها فاقد یک سیستم پاداش مناسب می باشند. به عنوان مثال، عدم اختصاص پاداش به کارکنان ترویج در قبال

نمودار ۴- مفاهیم تشکیل‌دهنده‌ی مقوله ضعف ساختاری

به گزارش‌های تئوریک‌محور، انتقال و جا به جایی مدیران، هم‌راستا نبودن اهداف ترویج، عدم صحت و اصالت گزارش‌های ترویجی و گماردن مدیرانی در بخش ترویج که دید سطحی نسبت به ترویج دارند را به‌عنوان ضعف مدیریت بیان داشته‌اند (نمودار ۵). لذا، می‌توان بیان نمود، انتقال و جا به جایی مدیران و گماردن مدیرانی در بخش ترویج که دید سطحی نسبت به ترویج دارند موجب گردیده است مدیران ترویج، اهداف غیرهمسو برای ترویج مشخص نمایند، در طراحی و اجرا طرح‌های ترویجی ضعیف عمل کنند و فقط به گزارش‌های تئوریک‌محور اکتفا می‌کنند، بدین ترتیب منجر به ناکارآمدی ترویج و فعالیت‌های ترویجی گردند. در حالیکه در هر سازمانی مدیریت در راس امور قرار دارد.

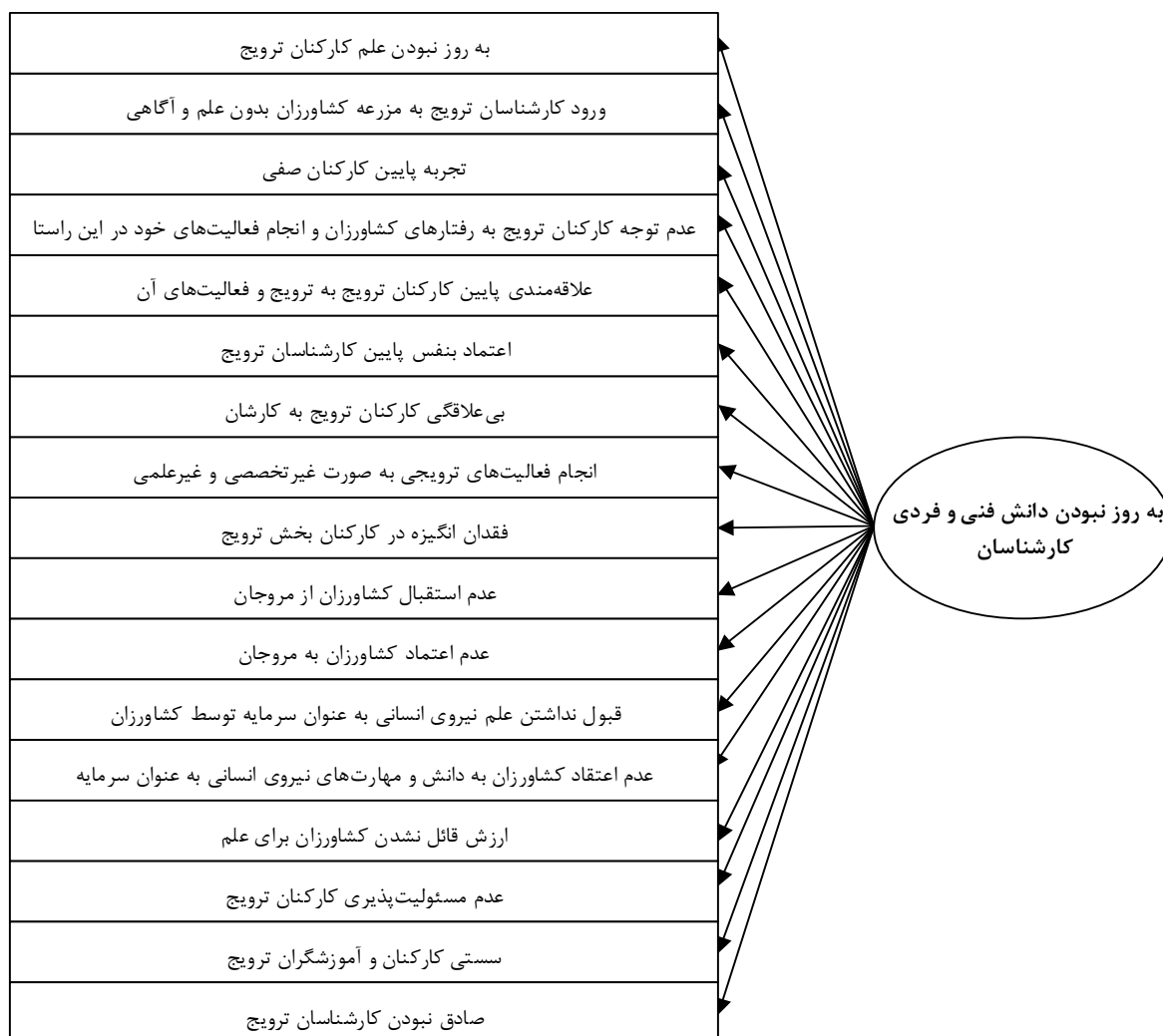
۵- با توجه به نتایج به‌دست آمده از تحقیق، ضعف مدیریتی از جمله دلایل عدم موفقیت ترویج محسوب می‌شود. محققین دیگر نیز (Marsh & Pannell, 2000) در تحقیقات خود به نتایج مشابه دست یافتند. در این راستا، سبک‌های مدیریتی بالا به پایین و بوروکراسی‌های بزرگ مقیاس که به مشارکتی بودن و روش‌های پایین به بالا تمایل ندارند از جمله مشکلاتی می‌باشند که ترویج با آن مواجه است. از طرفی، به اعتقاد Marsh & Pannell (2000)، با وجود اینکه این موضوع پذیرفته شده است که تغییر در باورها و نگرش‌ها به‌عنوان یک اصل ارزشمند محسوب می‌شود، اما شیوه‌های مدیریتی تغییر چندانی نکرده‌اند. در تحقیق حاضر، پاسخگویان گویه‌های ضعف در پیاده‌سازی طرح‌های ترویجی، اکتفا

نمودار ۵- مفاهیم تشکیل‌دهنده‌ی مقوله ضعف مدیریتی

اظهار داشتند، عدم تعهد کارکنان ترویج به کشاورزی و ترویج به علت سوگیری‌های شهری و درک پایین از اطلاعات روستایی، کیفیت کارکنان و نگرش پایین آن‌ها به‌منظور تماس با کشاورزان و حمایت فنی از آن‌ها، فقدان کارکنان واجد شرایط، شایسته و مورد اعتماد و روحیه پایین آن‌ها به‌عنوان جزئی از مشکلات ترویج می‌باشند. به اعتقاد آن‌ها از جمله مشکلات ترویج نامناسب زمانی مروجان می‌باشد. Babu et al. (2013) نیز اظهار داشتند، تعداد ناکافی کارکنان و مشارکت پایین از مشکلات سیستم ترویج به شمار می‌آیند. در تحقیق حاضر، پاسخگویان، به روز نبودن علم کارکنان ترویج، ورود کارشناسان ترویج به مزرعه کشاورزان بدون علم و آگاهی، تجربه پایین کارکنان صفی، عدم توجه کارکنان ترویج به رفتارهای کشاورزان و انجام فعالیت‌های خود در این راستا، علاقه‌مندی پایین کارکنان ترویج به ترویج و فعالیت‌های آن، اعتماد بنفیس پایین کارشناسان ترویج، بی‌علاقگی کارکنان ترویج به کارشان، انجام فعالیت‌های ترویجی به صورت غیرتخصصی و غیرعلمی، فقدان انگیزه در کارکنان بخش ترویج، عدم مسئولیت‌پذیری کارکنان ترویج، سستی کارکنان و آموزشگران ترویج، صادق نبودن کارشناسان ترویج، عدم استقبال کشاورزان از مروجان، عدم اعتماد کشاورزان به مروجان، قبول نداشتن علم نیروی انسانی به عنوان سرمایه توسط کشاورزان، عدم اعتقاد کشاورزان به دانش و مهارت‌های نیروی انسانی به عنوان سرمایه و ارزش قابل نشدن کشاورزان برای علم را از دلایل عمده عدم موفقیت ترویج ذکر نموده‌اند (نمودار ۶).

۶- نتایج حاصل از تحقیق، نشان از به روز نبودن دانش فنی و فردی کارشناسان ترویج به عنوان یک علت عدم موفقیت ترویج دارد. محققین دیگر (Anderson & Feder, 2004; Eicher, 2007; Babu et al., 2013; Wesley & Faminow, 2014; Suvedi & Ghimire, 2015) نیز در پژوهش خود به نتایج مشابه دست یافتند. به اعتقاد Suvedi and Ghimire (2015)، در اکثر کشورهای در حال توسعه، نقش کارکنان به صورت ضعیفی تعریف شده است و آن‌ها قدرت کار و تخصص ندارند. همچنین به اعتقاد Wesley and Faminow (2014)، در برخی کشورها، برخلاف شبکه سازماندهی شده نسبتاً خوب سیستم‌های ترویج، انگیزه کم کارکنان و عدم مهارت کافی کارکنان، در سازمان ترویج موفقیت حاصل نشده است. علاوه بر موارد مذکور، به اعتقاد Anderson and Feder (2004)، به‌طور کلی، حدود ۹۵ درصد از کارکنان سیستم ترویج دولتی و ۹۰ درصد از کارکنان ترویج در سطح جهانی در کشورهای در حال توسعه واقع شده‌اند و از این تعداد بیش از ۷۰ درصد آن‌ها در آسیا واقع شده‌اند اما گرچه تعداد کارکنان ترویج در بسیاری از کشورهای در حال توسعه بالا است، اغلب کیفیت پایینی دارند. از سوی دیگر، به بیان فائو، پرسنل ترویج در کشورهای در حال توسعه حدود یک چهارم از وقت خود را صرف فعالیت‌های غیرآموزشی می‌کنند، و حدود ۱۴۰۰۰۰ نفر به صورت پرسنل تمام وقت کار می‌کنند. به اعتقاد فائو، این امر به منزله‌ی از دست دادن مقدار زیادی از منابع آموزشی است؛ به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه که در آن سطح پوشش ترویج هم از نظر کمی و هم از لحاظ کیفی ناکافی است. آن‌ها همچنین

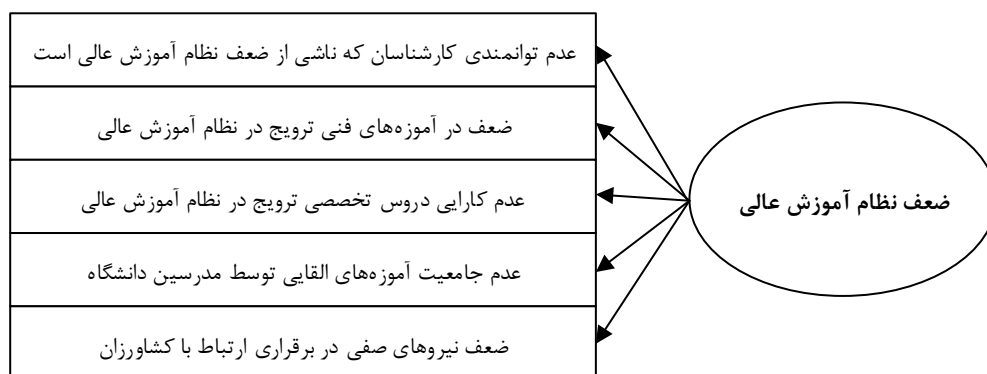
نمودار ۶- مفاهیم تشکیل‌دهنده‌ی مقوله به روز نبودن دانش فنی و فردی کارشناسان

ترویج در آن‌ها شکل نگرفته است، توانمندی لازم را ندارند چراکه آن را در دانشگاه کسب نکرده‌اند. در صورتی که یک فرد ترویجی باید یک مذاکره کننده قوی باشد، یک ارزیاب قوی، یک محقق برجسته باشد، از علم ارتباطات برخوردار باشد، توانایی برقراری ارتباطات با کشاورزان را داشته باشد، جامعه‌شناسی قوی داشته باشد، بتواند مطالب را ساده‌سازی نماید و توانایی تولید پیام‌های به‌موقع، دقیق و مناسب را داشته باشد (نمودار ۷).

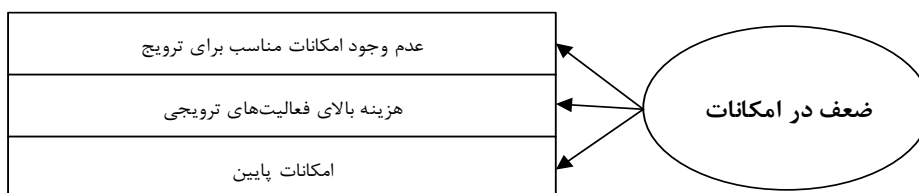
۷- یافته‌های حاصل از تحقیق نشان از ضعف نظام آموزش عالی به‌عنوان یکی از دلایل عدم موفقیت ترویج دارد. از دیدگاه پاسخگویان، متخصصین دانشگاهی در زمینه‌ی مباحث ترویجی تولید علم نمی‌کنند، آموزه‌های القایی که توسط مدرسین دانشگاهی به دانشجویان رشته ترویج ارائه می‌شوند دارای جامعیت کافی نمی‌باشند، دروس تخصصی ترویج که در دانشگاه‌های کشاورزی ارائه می‌شوند کارایی لازم را ندارند و مهارت‌های فنی را به دانشجویان یاد نمی‌دهند. بنابراین، زمانی که دانش‌آموختگان رشته ترویج کشاورزی وارد زمینه کاری می‌شوند به‌دلیل اینکه دیدگاه تخصصی

al. (2010) نیز معتقدند، دیگر محدودیت‌هایی که به طور غیرمستقیم بر ترویج اثر می‌گذارد عواملی از جمله هزینه بالای نهاده‌ها، کمبود نهاده‌ها، ارائه دیر هنگام نهاده‌ها، سیستم‌های بذر ضعیف، مشکلات حمل و نقل و انحصارات موجود در بازار نهاده‌ها می‌باشند. در همین رابطه، Oladele (2004) معتقد است، دسترسی مناسب ترویج به نهاده‌های فیزیکی، بازار مناسب و سایر امکانات زیربنایی برای حرکت به سمت کشاورزی ضروری می‌باشند (نمودار ۸).

۸- با توجه به نتایج به دست آمده، ضعف در امکانات به‌عنوان یکی از عوامل عدم موفقیت ترویج شناسایی شده است. این نتیجه با یافته‌های مطالعه (Oladele, 2004; Rivera & Rasheed Sulaiman, 2009; Davis et al., 2010) مطابقت می‌کند. در واقع، از دیدگاه پاسخگویان امکانات نامناسب و پایین از یک طرف و بالا بودن هزینه فعالیت‌های ترویجی از طرف دیگر موجب ناکارآمدی ترویج و در نتیجه عدم موفقیت و کامیابی آن گردیده است. به اعتقاد Rivera and Rasheed Sulaiman (2009)، از جمله مسایل مربوط به ترویج می‌توان هزینه‌بر بودن ترویج دولتی را نام برد. Davis et

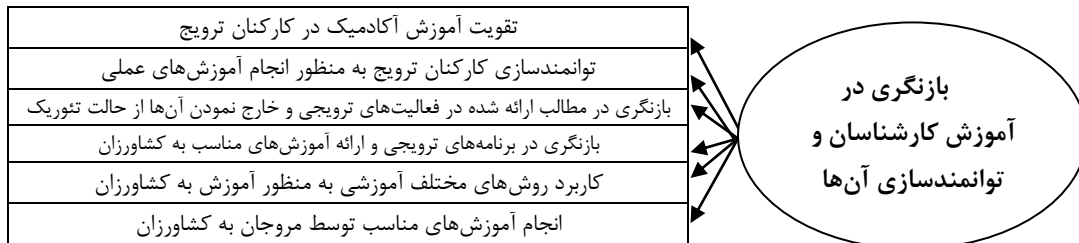
نمودار ۷- مفاهیم تشکیل‌دهنده‌ی مقوله ضعف نظام آموزش عالی

نمودار ۸- مفاهیم تشکیل‌دهنده‌ی مقوله ضعف در امکانات

در فعالیت‌های ترویجی و خارج نمودن آن‌ها از حالت تئوریک، کاربرد روش‌های مختلف آموزشی به منظور آموزش به کشاورزان و انجام آموزش‌های مناسب توسط مروجان به کشاورزان موجب افزایش اثربخشی فعالیت‌های ترویج می‌شوند و موفقیت و کامیابی ترویج را در پی دارند (نمودار ۹).

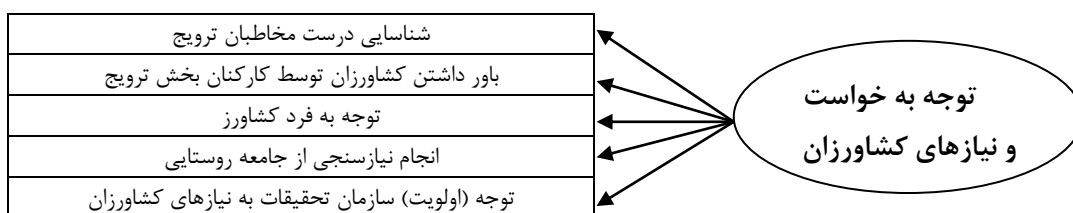
۹- نتایج به دست آمده بیانگر بازنگری در آموزش کارشناسان و توانمندسازی آن‌ها به عنوان یک استراتژی در راستای موفقیت ترویج می‌باشد. به‌طور کلی، اگر دانشجویان رشته ترویج در سطح دانشگاهی دوره‌های آموزشی مناسب و مرتبط با رشته را بگذارند و مهارت لازم را کسب می‌کنند، زمانی که وارد عرصه‌ی اجرا می‌شوند در انجام آموزش‌های عملی توانمند می‌باشند. از طرفی، بازنگری در برنامه‌های ترویجی و آرایه آموزش‌های مناسب به کشاورزان، بازنگری در مطالب آرایه شده

نمودار ۹- مفاهیم تشکیل دهنده‌ی مقوله بازنگری در آموزش کارشناسان و توانمندسازی آن‌ها

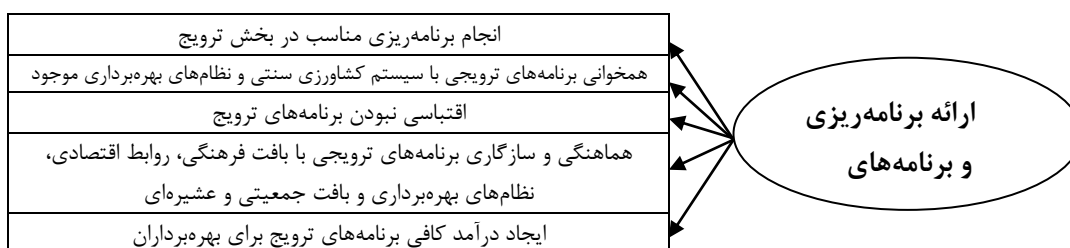
(تکثرگرایی). به همین دلیل، محققان مختلفی روی ترویج تقاضا محور (Claire et al., 2010; Hellin, 2012; Babu et al., 2013; Eicher, 2007; Rivera & Rasheed Sulaiman, 2009; Hellin, 2012; Benson & Jafry, 2013) تاکید داشتند. لذا، بنا به اعتقاد Chowa et al. (2013) باید روی سازمان‌های کشاورزان و ترویج تکثرگرا تاکید داشت. به اعتقاد آن‌ها، ترویج تقاضامحور در ارایه خدمات و عرضه آن‌ها به مخاطبان به تکثرگرایی نیاز دارد. چرا که اگر ترویج بتواند دامنه وسیعی از اطلاعات را ارایه کند، کشاورزان می‌توانند اطلاعات مورد نیاز خود را انتخاب کنند. بنابراین، ارایه‌دهندگان باید خواسته‌های کشاورزان را تسهیل کنند. در تحقیق پیش روی، از دیدگاه پاسخگویان، شناسایی درست مخاطبان ترویج، اعتقاد کارکنان ترویج به کشاورزان، توجه آن‌ها به خود کشاورز، انجام نیازسنجی از جامعه روستایی و توجه (اولویت) سازمان تحقیقات به نیازهای کشاورزان از جمله راهکارهایی می‌باشند که می‌توانند منجر به موفقیت ترویج شوند (نمودار ۱۰).

۱۰- نتایج حاصل از تحقیق نشان از توجه به خواست و نیازهای کشاورزان به عنوان استراتژی دارد که موفقیت ترویج را در پی دارد. در این راستا، Atsan et al. (2009)، روی خواسته‌ها و نیازهای کشاورزان تاکید داشتند چرا که به اعتقاد آن‌ها اگر خدمات ترویج با کشاورزان سازگار نباشند شکست ترویج اجتناب ناپذیر خواهد بود. در همین رابطه، Benson and Jafry (2013) اظهار داشتند، مسایل دیگری از جمله، تدوین سیاست‌ها بدون توجه به نیازهای محلی در رابطه با ترویج وجود دارند. به اعتقاد Claire et al. (2010) نیز، از جمله مشکلات ترویج این است که ترویج دولتی خودش به تنهایی نمی‌تواند نیازهای خاص مناطق مختلف و طبقاتی از کشاورزان مختلف را برآورده سازد. در راستای حل این مشکل، Suvedi and Ghimire (2015) معتقدند، خدمات ترویج پایدار خواهند بود اگر بر اساس رهیافت کشاورز محور باشند (تقاضا محور)، کشاورزان و سایر ذینفعان را به مشارکت تشویق کنند (مشارکتی بودن) و سازمان‌های غیردولتی و تعاونی‌های کشاورزی را به عنوان ارایه دهندگان خدمات ترویج شامل شوند

نمودار ۱۰- مفاهیم تشکیل دهنده‌ی مقوله توجه به خواست و نیازهای کشاورزان

سنتی و نظام‌های بهره‌برداری موجود به عبارتی کاربرد برنامه‌های ترویجی درون‌زا که با بافت فرهنگی، روابط اقتصادی، نظام‌های بهره‌برداری و بافت جمعیتی و عشیره‌ای مختص هر منطقه هماهنگی و سازگاری داشته باشد و همچنین، کاربرد برنامه‌های ترویجی که منجر به درآمدزایی برای بهره‌برداران می‌شوند، در انجام رسالت خود موفق خواهد بود (نمودار ۱۱). البته بنا به اعتقاد Argabright et al. (2012)، هزینه برنامه‌ریزی در سازمان ترویج بالا است. با این وجود، انجام برنامه‌ریزی و داشتن برنامه‌های اثربخشی که بر اساس نیاز و خواسته‌های کشاورزان و از طریق مشارکت آن‌ها شکل گرفته باشد در این راستا الزامی می‌باشند.

نمودار ۱۱- مفاهیم تشکیل‌دهنده‌ی مقوله ارائه برنامه‌ریزی و برنامه‌های اثربخش

است. در حالیکه به اعتقاد Claire et al. (2010)، ترویج کشاورزی باید قادر به پاسخگویی به مسایل در حال ظهور کشاورزی باشد. در این رابطه، Anderson & Feder (2004) معتقدند، منظور از پاسخگویی ضعیف، کمیت و کیفیت پایین کارکنان ترویج در پاسخگویی به کشاورزان می‌باشد. در واقع، پاسخگویی ضعیف به عدم توانایی در نسبت تاثیر مربوط می‌شود و در کیفیت پایین و دادن مشاوره‌های تکراری به کشاورزان، انعکاس یافته است (Eicher, 2007). از دیدگاه پاسخگویان تحقیق حاضر، رایج سیستم نظارتی منسجم بر ساختار ترویج، پیگیری کارکنان ترویج، رایج راهکارهای درست کارکنان ترویج به کشاورزان و رسیدگی به موقع به کشاورزان از جمله راهکارهای مرتبط با نظارت و پاسخگویی می‌باشند که می‌توانند منجر به موفقیت و پیشرفت ترویج گردند (نمودار ۱۲).

۱۱- با توجه به نتایج تحقیق انجام برنامه‌ریزی و برنامه‌های اثربخش از جمله استراتژی‌های موجود به منظور حل مشکل ترویج می‌باشد. محققین دیگر نیز (Anderson & Feder, 2004; Swanson, 2006; Eicher, 2007; Atsan et al., 2009; Claire et al., 2010) در تحقیقات خود به نتایج مشابه دست یافتند. در این راستا، Claire et al. (2010) بیان داشتند، از جمله مشکلات ترویج این است که سیستم ترویج از برنامه‌های خاص و بدون وجود هیچ‌گونه هدف مشخصی رنج می‌برند. همچنین، از دیگر مشکلات اصلی ترویج، توجه کم به مشارکت کشاورزان در برنامه‌ریزی‌های ترویجی است (Atsan et al., 2009). در تحقیق حاضر، از دیدگاه پاسخگویان، ترویج از طریق انجام برنامه‌ریزی مناسب، کاربرد برنامه‌های متناسب با سیستم کشاورزی

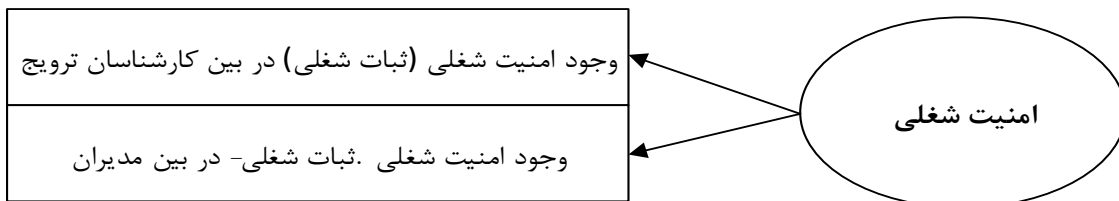
۱۲- با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیق، نظارت و پاسخگویی از استراتژی‌های شناسایی شده به منظور دستیابی ترویج به موفقیت می‌باشند. محققین دیگر (Anderson & Feder, 2004; Oladele, 2004; Rivera & Rasheed Sulaiman, 2009; Claire et al., 2010; Argabright et al., 2012; Hellin, 2012; Babu et al., 2013; Benson & Jafry, 2013; Chowa et al., 2015; Suvedi & Ghimire, 2015) نیز در پژوهش خود به نتایج مشابه دست یافتند. در این رابطه می‌توان بیان نمود، ترویج با مشکلاتی از جمله عدم نظارت و ارزیابی کافی در سیستم ترویج (Anderson & Feder, 2004; Benson & Jafry, 2013) یا سازوکار نظارتی ضعیف این سازمان (Chowa et al., 2013) و عدم پاسخگویی اثربخش به مشکلات حل نشده کشاورزان (Anderson & Feder, 2004) مواجه می‌باشد. به گونه‌ای که به اعتقاد Argabright et al. (2012)، توانایی پاسخگویی به خواسته‌های مخاطبان در این سازمان در حال کاهش

نمودار ۱۲- مفاهیم تشکیل‌دهنده‌ی مقوله نظارت و پاسخگویی

کارشناسان و مدیران ترویج تاثیر گذاشته، موجب برانگیختگی آن‌ها در انجام فعالیت‌های ترویجی می‌گردد و در نتیجه موفقیت ترویج را در پی دارد (نمودار ۱۳).

۱۳- نتایج به دست آمده، بیانگر امنیت شغلی به- عنوان یکی از مقوله‌های موفقیت ترویج می‌باشد. درواقع، ایجاد امنیت شغلی (ثبات شغلی) در بین کارشناسان و مدیران ترویج به نوبه‌ی خود بر روحیه‌ی کاری

نمودار ۱۳- مفاهیم تشکیل‌دهنده‌ی مقوله امنیت شغلی

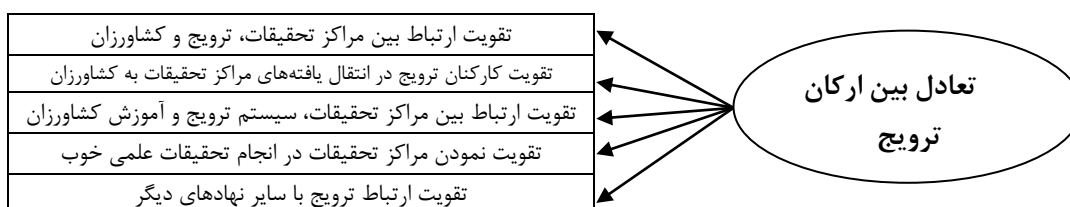
ترویج و کشاورزان از یک طرف و ضعف ارتباطی بین مراکز تحقیقات، سیستم ترویج و آموزش کشاورزان از سوی دیگر منجر به ضعف کارکنان ترویج در انتقال یافته‌های مراکز تحقیقات به کشاورزان شده است. در همین رابطه Suvedi & Ghimire (2015) معتقدند، هماهنگی و ارتباط ضعیف بین خدمات ترویج و آموزش کشاورزی و شکاف بین این دو بخش هنوز به صورت یک چالش، باقی مانده است. همچنین به دلیل واقف نبودن و عدم آگاهی مراکز تحقیقات و ترویج کشاورزی از خواست و نیازهای کشاورزان، مراکز تحقیقات در انجام تحقیقات علمی خوب، ضعیف عمل می‌کنند، این در حالی است که موفقیت ترویج در گرو ایجاد ارتباط بین سه حلقه تحقیق، ترویج و کشاورزان است، سازمان تحقیقات باید متناسب با خواسته‌ها و نیازهای کشاورزان عمل کند و یافته‌های خود را از طریق ترویج در اختیار کشاورزان قرار دهد. درواقع، می‌توان بیان نمود مشکل این سه حلقه از اینجا نشأت می‌گیرد که بین تولید دانش، تحقیقات و بهره‌برداری از آن فاصله وجود دارد.

۱۴- با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیق، تعادل بین ارکان ترویج به عنوان یکی از عمده‌ترین مقوله‌های موفقیت ترویج شناسایی شده است که مورد تاکید شمار زیادی از محققان (Marsh & Pannell, 2000; Anderson & Feder, 2004; Oladele, 2004; Eicher, 2007; Claire et al., 2010; Davis et al., 2010; Suvedi & Ghimire, 2015) بوده است. در این راستا، Marsh & Pannell (2000) معتقدند، وجود ارتباط ضعیف بین تحقیق و برنامه‌های ترویج به گونه‌ای که نتایج تحقیقات به محصولاتی تبدیل نمی‌شوند که توسط ترویج ارائه شوند و عدم آگاهی کشاورزان از سایر موسسات و شرکت‌های ارائه کننده خدمات ترویجی، از عمده مسایل مربوط به بخش ترویج می‌باشند. به اعتقاد Davis et al. (2010)، از دیگر محدودیت‌هایی که به طور غیرمستقیم بر ترویج اثر می‌گذارند، عدم ارتباطات و تسهیم اطلاعات درون ادارات ترویج و ارتباط ضعیف بین تحقیق و ترویج و وزارتخانه ترویج می‌باشد.

در خصوص مشکل عدم تعادل بین ارکان ترویج می- توان بیان نمود، ضعف ارتباطی بین مراکز تحقیقات،

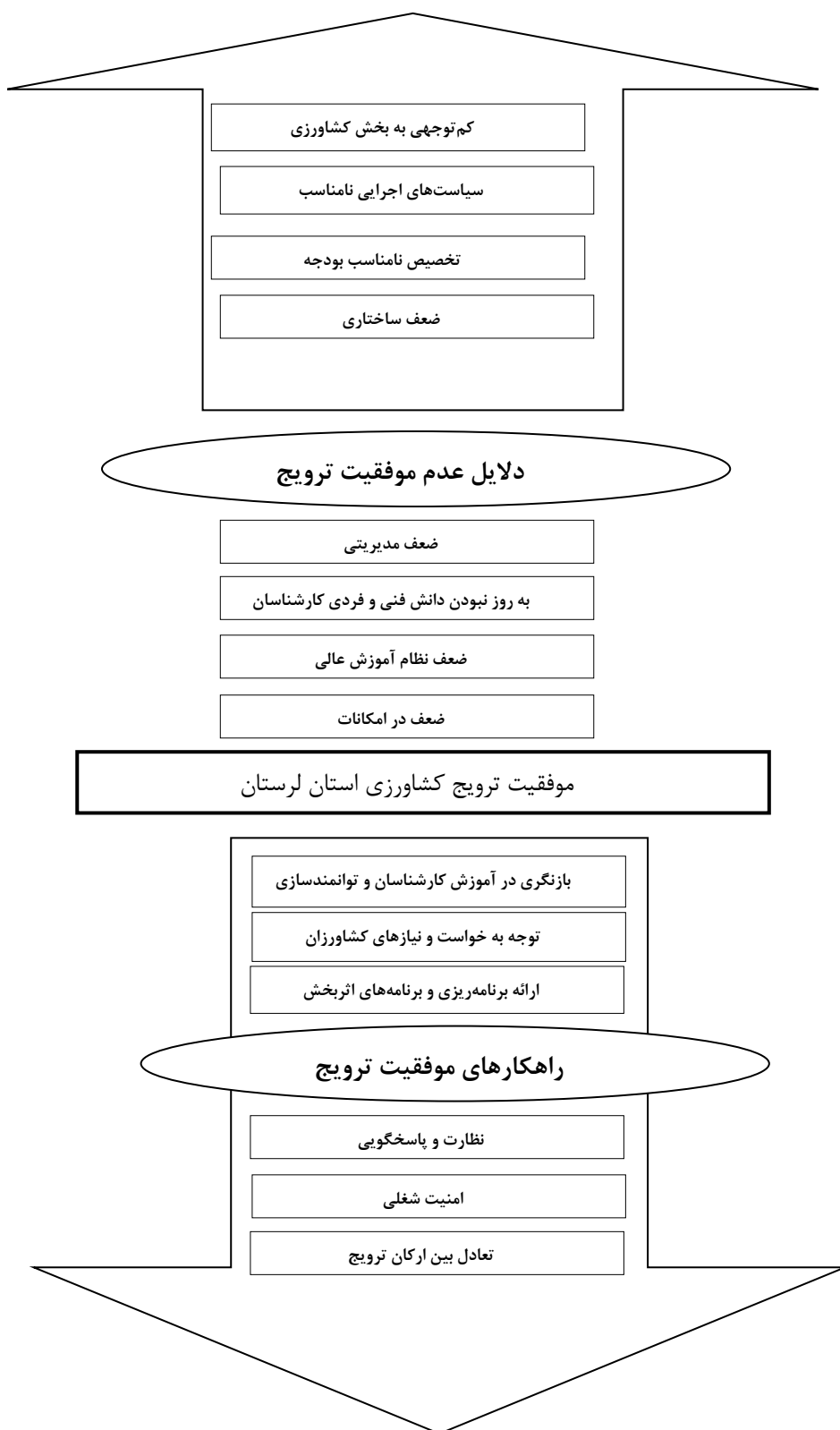
تا پذیرش. ۲- کارکنان ترویج به ویژه مروجان قادر به برقراری ارتباط با جامعه روستایی نیستند یا یافته‌های مراکز تحقیقات را به ادبیات مقاله در اختیار کشاورزان قرار می‌دهند و قادر به ساده‌سازی و مفهوم‌سازی پیام نیستند. ۳- کشاورزان نیز به‌نوعی نسبت به کارکنان ترویج اعتماد ندارند، درواقع به علم نیروی انسانی اعتقاد ندارند، در همین رابطه Claire et al. (2010) بیان داشت، به اعتقاد کشاورزان، کیفیت اطلاعات ارائه شده توسط کارکنان ترویج دولتی به عنوان نقص اصلی سازمان می‌باشد. لذا، هر کدام از سه حلقه به صورت جداگانه کار خود را انجام می‌دهد (نمودار ۱۴).

به‌عبارتی، هر کدام از سه حلقه کار خود را به‌طور جداگانه انجام می‌دهند، بدین صورت که ۱- سازمان تحقیقات، کشاورزان را باور ندارد و متناسب با نیاز کشاورزان کار نمی‌کند و اکثر مواقع صرفاً به فکر نوشتن مقالات علمی می‌باشد. در همین رابطه Oladele (2004) بیان داشت، یکی از متداول‌ترین مشکلات ترویج، محدودیت اصلی در سیستم پاداش به محققان است که در بسیاری از کشورها بیش‌تر بر اساس تعداد مقالات منتشر شده می‌باشد تا سطوح پذیرش فناوری. از طرف دیگر، به‌طور مشابه سیستم پاسخگویی ترویج نیز تأکید بیش‌تری روی گزارش‌دهی منظم و یکپارچگی مالی دارد

نمودار ۱۴- مفاهیم تشکیل‌دهنده‌ی مقوله تعالی بین ارکان ترویج

مرحله ششم: نقشه مفهومی و مدل‌ها: مدل‌ها
 تلاشی برای بیان مفاهیم کلیدی تئوری و چگونگی ارتباط آن‌ها با یکدیگر می‌باشند، به‌گونه‌ای که نگرانی اصلی در مرکز مدل قرار دارد. در مقاله حاضر، راهکارها و دلایل عدم موفقیت ترویج کشاورزی در سازمان مورد مطالعه به صورت شکل ۱ ارایه شده است.

شکل ۱- تحلیل راهکارها و دلایل عدم موفقیت ترویج کشاورزی در سازمان مورد مطالعه از دیدگاه پاسخگویان

نتیجه‌گیری

تاریخچه ترویج به ۱۸۰۰ سال قبل از میلاد برمی‌گردد، اولین خدمات ترویج در سال ۱۸۴۵ در کشور ایرلند و در جریان قحطی سیب‌زمینی آغاز شد. در ایالات متحده آمریکا، فرم رسمی ترویج کشاورزی در اواخر سال ۱۸۰۰ شروع شد. فرانسه در سال ۱۸۹۷ خدمات ملی خود را ارائه نمود؛ ژاپن و بسیاری از مستعمرات بریتانیا نیز خدمات ترویج را حدوداً در همین زمان شروع کردند (Anandajayasekeram, 2008). از ابتدای شکل‌گیری خدمات ترویج کشاورزی، ترویج به‌عنوان فعالیتی از پیش طراحی شده، از پیش برنامه‌ریزی شده، دارای طراحی سیستماتیک، هدف‌مدار و در کل یک فعالیت هدفمند شناسایی شد (Rezaei-Moghadam & Karami, 2008) که موجب بهبود شیوه‌های کشاورزی، بهبود بهره‌وری و درآمد کشاورزان، آموزش کشاورزان، تسهیل‌سازی فرایندهای یادگیری و تصمیم‌گیری ذینفعان، ایجاد آگاهی و انگیزه در کشاورزان، زنان و جوانان روستایی به‌منظور اتخاذ و مدیریت تکنولوژی‌های جدید کشاورزی در مزارع و منازل خود، توانمندسازی و سازماندهی کشاورزان، کسب توانایی حل مسئله، تشخیص شرایط اجتماعی-اقتصادی و آگرواکولوژیکی کشاورزان و شناسایی فرصت‌ها و محدودیت‌ها، انتقال مستقیم یا غیرمستقیم پیام، دادن مشاوره، ایجاد آگاهی، توسعه مهارت‌ها، توسعه ارتباط کشاورزان با محققان، برنامه‌ریزان دولتی، سازمان‌های غیردولتی، سازمان‌های کشاورزان، بانک‌ها و بخش تجاری خصوصی، ارتباط با بازارها و سایر کنشگران و پاسخگویی به کشاورزان می‌شود. بدین ترتیب، کشاورزان می‌توانند به‌منظور بهبود معیشت خود اطلاعات، مهارت و دانش کسب کنند. لذا، به‌طور کلی، ترویج کشاورزی نقش مهمی در توسعه به‌ویژه توسعه روستایی و توسعه کشاورزی ایفا می‌کند و می‌تواند رفاه روستاییان را بهبود بخشد. اما متأسفانه بررسی‌های اخیر در سراسر جهان نشان داده‌اند، سیستم‌های ترویج کشاورزی با شکست مواجه شده‌اند و رو به مرگ و بی‌نظمی می‌باشند. بنابراین، بررسی دلایل عدم موفقیت ترویج یک چالش اساسی می‌باشد. لذا، پژوهش حاضر با هدف بررسی دلایل عدم موفقیت ترویج کشاورزی استان لرستان از

طریق روش کیفی تئوری بنیانی انجام شد. به‌منظور دستیابی به این هدف از تئوری بنیانی کلاسیک استفاده گردید. یافته‌های پژوهش نشان داد: مقوله‌های ۱- کم توجهی به بخش کشاورزی، ۲- سیاست‌های اجرایی، ۳- عوامل اقتصادی، ۴- ضعف ساختاری، ۵- ضعف مدیریتی، ۶- به روز نبودن دانش فنی و فردی کارشناسان، ۷- ضعف نظام آموزش عالی و ۸- ضعف در امکانات توسط پاسخگویان تحت عنوان دلایل عدم موفقیت ترویج دسته‌بندی شده‌اند. استراتژی‌های موفقیت ترویج نیز به‌صورت مقوله‌های ۱- بازنگری در آموزش کارشناسان و توانمندسازی آن‌ها، ۲- توجه به خواست و نیازهای کشاورزان، ۳- ارائه برنامه‌ریزی و برنامه‌های اثربخش، ۴- نظارت و پاسخگویی، ۵- امنیت شغلی و ۶- تعادل بین ارکان ترویج، طبقه‌بندی شدند. درنهایت، در راستای نتایج کسب شده از تحقیق پیشنهادت زیر ارائه گردید:

۱- پیشنهاد می‌شود، در وهله‌ی اول سیاست‌مداران و برنامه‌ریزان برای بخش ترویج انتخاب گردند که آگاهی کاملی از بخش کشاورزی و مسایل مرتبط با آن داشته باشند. از طرف دیگر، به جای انتخاب آبی و مبتنی بر جریان‌های سیاسی مدیران که مدیران را ملزم به پاسخگویی به جریان‌های سیاسی می‌کند، انتخاب مدیران بر اساس صلاحیت و شایستگی انجام گیرد و پاسخگویی مدیران به سازمان مدنظر قرار گیرد. دوم، قوانین و بخش‌نامه‌های قطعی در این راستا تدوین و اجرا گردند، از حاکمیت بروکراسی اداری در سازمان، اعمال سیاست‌های ابلاغی سلیقه‌ای و بالا به پایین پرهیز گردد. سوم، به فعالیت‌های ترویجی به اندازه‌ی کارهای تحقیقاتی توجه شود، انجام کارهای تحقیقاتی به‌منظور صرف نوشتن مقالات نباشند بلکه در هر دو حالت کشاورز را مدنظر قرار دهند. لذا، در این راستا کاربرد سیاست‌های ترغیبی به‌منظور بالابردن مشارکت بهره‌برداران می‌تواند مثمرتر واقع گردد.

۲- پیشنهاد می‌شود فردی به‌عنوان مدیر انتخاب گردد که دارای دید ترویجی باشد، روحیه مشارکت و انجام کارگروهی در وی شکل گرفته باشد. همچنین، به‌منظور اجرا این مسئولیت خطیر از تجربه، شایستگی و توانمندی‌های فنی و تخصصی لازم برخوردار باشد.

۷- پیشنهاد می‌گردد، دولت هنگام تخصیص بودجه به بخش ترویج و کارکنان آن به عنوان یک بخش مجزا توجه فرماید و به منظور انجام فعالیت‌های ترویجی متناسب با نیازهای مالی این بخش، بودجه کافی در اختیار ترویج قرار دهد. همچنین، حقوق کارکنان نیز متناسب با کار آن‌ها و در سطح مشاغل هم سطح آن پرداخت گردد.

۸- از آنجا که توجه به خواست و نیازهای کشاورزان امری مهم می‌باشد، در راستای تحقق این هدف حرکت به سمت ترویج مخاطب محور، مشارکتی و تکثرگرا ضروری به نظر می‌رسد. از طرفی، انجام برنامه‌ریزی و داشتن برنامه‌های اثربخشی که بر اساس نیاز و خواسته‌های کشاورزان و از طریق مشارکت آن‌ها شکل گرفته باشد الزامی می‌باشند و می‌تواند منجر به موفقیت و کامیابی ترویج گردد.

۱۰- پاسخگویی کارکنان به مشکلات کشاورزان و سیستم نظارتی در سازمان ترویج پیشنهاد می‌گردد.
۱۱- امنیت شغلی کارکنان باید به عنوان یکی از عوامل موثر بر موفقیت ترویج مدنظر قرار گیرد.

۳- ضمن توجه ویژه و حمایت دولت از بخش کشاورزی، قسمت اعظم فعالیت‌های ترویجی روی توانمندسازی کشاورزان انجام گیرند.

۴- برقراری ارتباط بین سه حلقه تحقیقات، ترویج و کشاورزان می‌تواند، منجر به کامیابی و موفقیت ترویج خواهد شد.

۵- برگزاری کلاس‌های آموزشی ضمن خدمت به منظور به روز نمودن علم کارکنان و افزایش سطح آگاهی و مهارت آن‌ها الزامی به نظر می‌رسد.

۶- بر اساس سند چشم انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران، کشور باید جایگاه اول علمی و اقتصادی را تا ۲۰ سال آینده در بین کشورهای همسایه، خاورمیانه و آسیای میانه کسب کند و این امر بدون توجه به آموزش عالی و دانشگاه‌ها به منظور ارتقای کیفیت نیروهای انسانی ناممکن است (Alizadeh et al., 2017). لذا، پیشنهاد می‌گردد، نظام آموزش عالی در ارایه سرفصل‌های رشته ترویج دقت نماید و سرفصل‌هایی مرتبط و عملیاتی متناسب با این رشته را ارایه نماید، به گونه‌ای که دانش آموختگان این رشته بتوانند با گذراندن این سرفصل‌ها توانمندی‌های فنی و تخصصی خاص رشته را کسب نمایند.

REFERENCES

- Albore, A. (2018). Review on Role and Challenges of Agricultural Extension Service on Farm Productivity in Ethiopia. *International Journal of Agricultural Education and Extension*, 4(1), 93-100.
- Alizadeh, N., Sedighi, H., Pezashki Rad., Gh., & Ferasatkah, M. (2017). Analysis of Effective Components on Educational Transformative in Agricultural Higher Education System in Iran. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 48(1), 43-53. (In Farsi).
- Alizadeh, N., Alipour, H., Sadat Mirtorabi, M., & Moazen, Z. (2018). Effective Components in Transformation Agricultural Extension System in Iran. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 49(2), 331-345. (In Farsi).
- Altalb, A. A. T., & Filipek, T. (2016). The knowledge level of farmers towards agricultural extension nlublin province-poland. *International Journal of Agricultural Extension and Rural Development studies*, 3(1), 21-29.
- Anandajayasekeram, P. (2008). *Concepts and practices in agricultural extension in developing countries: A source book*. ILRI (aka ILCA and ILRAD).
- Anderson, J. R., & Feder, G. (2004). Agricultural extension: Good intentions and hard realities. *The World Bank Research Observer*, 19(1), 41-60.
- Argabright, K., McGuire, J., & King, J. (2012). Extension through a new lens: Creativity and innovation now and for the future. *Journal of extension*, 50(2), 1-7.
- Atsan, T., Isik, H. B., Yavuz, F., & Yurttas, Z. (2009). Factors affecting agricultural extension services in Northeast Anatolia Region. *African Journal of Agricultural Research*, 4(4), 305-310.
- Babu, S. C., Joshi, P. K., Glendenning, C. J., Asenso-Okyere, K., & Sulaiman, R. V. (2013). The state of agricultural extension reforms in India: Strategic priorities and policy options. *Agricultural Economics Research Review*, 26(2), 159-172.
- Benson, A., & Jafry, T. (2013). The state of agricultural extension: an overview and new caveats for the future. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 19(4), 381-393.
- Chowa, C., Garforth, C., & Cardey, S. (2013). Farmer experience of pluralistic agricultural extension, Malawi. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 19(2), 147-166.
- Claire, J., Glendenning, S. B., & Kwadwo, A. (2010). *Review of Agricultural Extension in India, Are*

- Farmers' Information Needs Being Met*. IFPRI Discussion Paper 01048. Retrieved July 6, 2012, from <http://www.ifpri.org/sites/default/files/publications/ifpridp01048.pdf>.
13. Davis, K., Swanson, B., Amudavi, D., Mekonnen, D. A., Flohrs, A., Riese, J., ... & Zerfu, E. (2010). In-depth assessment of the public agricultural extension system of Ethiopia and recommendations for improvement. *International Food Policy Research Institute (IFPRI) Discussion Paper*, (01041), 1-68.
 14. Deady, R. (2011). Reading with methodological perspective bias: A journey into classic grounded theory. *The Grounded Theory Review*, 10(1), 41-57.
 15. Dunnington, R. M. (2012). *The nature and determinants of presence among nursing students participating in high fidelity human patient simulation*. The Ohio State University, 1-392.
 16. Egan, T. M. (2002). Grounded theory research and theory building. *Advances in developing human resources*, 4(3), 277-295.
 17. Eicher, C. K. (2007). Agricultural extension in Africa and Asia. *Michigan State University, Department of Agricultural, Food and Resource Economics, Staff Papers*, (7431), 1-24.
 18. Evans, G. L. (2013). A novice researcher's first walk through the maze of grounded Theory: Rationalization for Classical Grounded Theory. *Grounded Theory Review*, 12(1), 37-55.
 19. Fernandez, C. (2012). Guest Editorial, Themed Section. *The Grounded Theory Review*, 11(1), 27.
 20. Ferroni, M., & Zhou, Y. (2012). Achievements and challenges in agricultural extension in India. *Global Journal of Emerging Market Economies*, 4(3), 319-346.
 21. Garson, D. (2012). Grounded Theory. Statistical Associates Publishing, 1-15. <http://www.statisticalassociates.com>
 22. Giske, T., & Artinian, B. (2007). A personal experience of working with classical grounded theory: From beginner to experienced grounded theorist. *International Journal of Qualitative Methods*, 6(4), 67-80.
 23. Halaweh, M. (2012). Integration of grounded theory and case study: An exemplary application from e-commerce security perception research. *JITTA: Journal of Information Technology Theory and Application*, 13(1), 31-51.
 24. Halaweh, M., Fidler, C., & McRobb, S. (2008). Integrating the grounded theory method and case study research methodology within is research: A possible road map'. *ICIS 2008 Proceedings*, 165.
 25. Hellin, J. (2012). Agricultural extension, collective action and innovation systems: Lessons on network brokering from Peru and Mexico. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 18(2), 141-159.
 26. Isomottonen, V. (2011). Theorizing a one-semester real customer student software project course. *Jyvaskyla studies in computing*, 1-18.
 27. Jefferies, P. L. (2015). *'Just Normal': a grounded theory of prosthesis use* (Doctoral dissertation, Dublin City University).
 28. Jeggels, J. D. (2009). A reflection on the application of grounded theory in the exploration of the experiences of informal carers. *Curationis*, 32(2), 21-30.
 29. Jones, M., & Alony, I. (2011). Guiding the use of Grounded Theory in Doctoral studies—an example from the Australian film industry. *International Journal of Doctoral Studies*, 6, 95-114.
 30. karimi gougheri, H., Rezaei Moghaddam, K., & Rezaei, A. (2018). Social Network Analysis, a new approach to Explain Pluralistic Extension and Education System: The case of Kerman Province. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 49(2), 311-329. (In Farsi).
 31. Langellier, A. (2015). The Rhetoric of Ben Bernanke: A Grounded Theory Approach, 1-28.
 32. Lee, Y., An, D., & Kim, T. (2017). The Effects of Agricultural Extension Service on Farm Productivity: Evidence from Mbale District in Uganda. 1-11.
 33. Marsh, S. P., & Pannell, D. (2000). Agricultural extension policy in Australia: the good, the bad and the misguided. *Australian Journal of Agricultural and Resource Economics*, 44(4), 605-627.
 34. Martin, P. Y., & Turner, B. A. (1986). Grounded theory and organizational research. *The journal of applied behavioral science*, 22(2), 141-157.
 35. Mutimba, J. K. (2014). Reflections on agricultural extension and extension policy in Africa. *South African Journal of Agricultural Extension*, 42(1), 15-26.
 36. Oladele, O. I. (2004). Effect of World Bank loan withdrawal on the performance of agricultural extension in Nigeria. *Nordic Journal of African Studies*, 13(2), 141-145.
 37. Petrovic, Z., Jankovic, D., & Ckic, J. (2010). Problems in the extension work and farmers' needs in Serbia. *Economics of Agriculture*, 57, 91-98.
 38. Rezaei-Moghaddam, K., & Karami, E. (2008). Developing a green agricultural extension theory. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 3(3), 242-256.
 39. Rahimi Feyzabad, F., & Yazdanpanah, M. (2014). Factors Affecting Continued Participation of Farmers in Training – Extension Classes in Aleshtar District, Iran. *Journal of agriculture education administration research*, 31, 46-57. (In Farsi).
 40. Rivera, W. M. (2001). Agricultural and rural extension worldwide: Options for institutional reform in the

- developing countries. *FAO*, 1-49.
41. Rivera, W. M., & Rasheed Sulaiman, V. (2009). Extension: object of reform, engine for innovation. *Outlook on agriculture*, 38(3), 267-273.
 42. Suvedi, M., & Ghimire, R. (2015). How Competent Are Agricultural Extension Agents and Extension Educators In Nepal? 1-27.
 43. Swanson, B. E. (2006). Seminal Article Series The Changing Role of Agricultural Extension in a Global Economy. *Urbana*, 51, 61801.
 44. Teik-Cheok Loy, J. (2011). Dynasting Theory: Lessons in learning grounded theory. *Grounded Theory Review*, 10(2), 45- 62.
 45. Wagoro, M. C. A. (2016). *A grounded theory of the Kenya human interaction model for mental health nursing practice* (Doctoral dissertation, University of Cape Town), 1-280.
 46. Wan, J., Liang, L., & Wan, D. (2013). Research on Risk Factors of ICT Commercialization with Grounded Theory. *Journal of Computers*, 8(9), 2356-2365.
 47. Wesley, A., & Faminow, M. (2014). Background Paper: Research and Development and Extension Services in Agriculture and Food Security. *Asian Development Bank Economics Working Paper Series*, (425), 1-31.
 48. Yazdanpanah, M., & Rahimi Feyzabad, F. (2015). Factors Affecting Aleshtar District Farmers' Satisfaction And Loyalty towards Extension Training Classes. *Journal of agriculture education administration research*, 33, 56-72. (In Farsi).
 49. Yazdanpanah, M., & Rahimi Feyzabad, F. (2017). Investigating Iranian Farmers' Satisfaction With Agricultural Extension Programs Using the American Customer Satisfaction Index. *Journal of Agricultural & Food Information*, 18(2), 123-135.